

Contribució sociolingüística a la Viquipèdia: entrades de conceptes i d'autors

**Alumna: Olalla Martínez Oronich
Tutor: Ernest Querol
Consultora: Esther Gimeno Ugalde
Curs 2012-2013**

Índex

1. Introducció	3
2. Objectius	5
3. Estat de la qüestió (la sociolingüística a la Viquipèdia)	6
4. Metodologia i estructura de les entrades	8
 5. Proposta d'entrades noves a la Viquipèdia	
5.1. Contacte de llengües	12
5.2. Etnografia de la comunicació.....	18
5.3. Funcions lingüístiques de la societat.....	21
5.4. Identitat lingüística.....	23
5.5. Interacció lingüística.....	26
5.6. Interposició lingüística.....	28
5.7. Lleialtat lingüística.....	30
5.8. Manteniment lingüístic.....	34
5.9. Normalització lingüística.....	36
5.10. Normes d'ús lingüístic.....	41
5.11. Patrons sociolingüístics.....	45
5.12. Sociolingüística interaccional.....	47
5.13. Transmissió lingüística intergeneracional	49
5.14. Ús lingüístic	52
 6. Entrades de sociolingüistes catalans	
6.1. Guillem Calaforra	55
6.2. Josep Conill	60
6.3. Antoni Ferrando	63
6.4. Brauli Montoya	66
6.5. Joan Pujolar	69
6.6. Joaquim Torres	72
6.7. Amadeu Viana	74
6.8. Xavier Vila	76
 7. Recapitulació	
 Bibliografia	
83	

1. Introducció

L'antropologia lingüística, l'etnografia, la psicologia social, la sociologia del llenguatge, la sociolingüística, la pragmàtica, etc., són encara avui disciplines que acompanyem amb l'adjectiu “noves”: noves disciplines, noves perspectives, etc., malgrat que la seva eclosió en el món de lingüística té ja més de mig segle. El pes de la gramàtica tradicional i, en el segle XX, de l'estructuralisme i després del generativisme va ser i continua sent tan gran que la ruptura dels límits de l'oració com a unitat, i de la idea de llengua com a sistema tancat i abstracte, es considera encara tot un canvi que no ha acabat d'aconseguir entrar de manera definitiva i més preeminent en àmbits com la gramàtica, la didàctica de la llengua, etc.

La sociolingüística estudia l'ús lingüístic, que engloba, en termes d'Aracil (1982: 95), “les condicions d'existència de la llengua” (nocions i actituds envers ella) i “la totalitat de les connexions i interaccions entre la llengua i la matriu sociocultural dins la qual ocorre i opera”. Aracil insisteix que la sociolingüística és el futur de la llengua catalana, no tan sols una moda passatgera, sinó que és la nova perspectiva des de la qual cal estudiar la nostra llengua: a partir de l'ús, del context sociocultural. Cal que una novetat que, al principi, només crida l'atenció d'una minoria sigui escoltada per la majoria tot superant fortes i velles barreres conceptuals i científiques entre les quals sembla quedar limitada la lingüística; aquesta innovació l'aporta la sociolingüística, perquè no se centra només en el sistema lingüístic, com la tradició en el món de la lingüística ha dictat fins ara, sinó que considera tots els elements, totes les connexions que conviuen en la comunicació: parlants, context, cultura, societat... Per tant, la sociolingüística aporta una visió molt més ampla que la lingüística en sí mateixa.

Perquè aquest pas valent que descrivia Aracil passi, perquè els investigadors i els experts considerin la sociolingüística d'una manera seriosa i amb la voluntat de fer-la entrar en el món de l'educació i de l'estudi lingüístic més acadèmic com un nou paradigma, com un progrés en l'estudi de la llengua, és important la labor de creació de recursos i de difusió. Actualment, Internet com a mitjà de comunicació, de recerca i font d'informació té un protagonisme evident tant en àmbits acadèmics com en altres de menys especialitzats. Aquest treball s'encamina cap a aquest propòsit i pretén aportar un granet de sorra en el procés de donar a conèixer les aportacions de la sociolingüística feta a casa nostra. Per tal de dur a terme aquest objectiu, hem considerat la Viquipèdia perquè és una eina de consulta freqüent i molt popular i, per tant, pel fet que és un mitjà eficaç per assegurar la presència de la sociolingüística en un àmbit tan actual i viu com les enciclopèdies virtuals. És ben conegut l'èxit de la Viquipèdia com a eina de consulta ràpida, accessible i gratuïta. Atès aquest èxit,

és interessant difondre els conceptes bàsics de la sociolingüística com a disciplina viva i amb un futur potent en l'àmbit de l'estudi de llengües. Aquesta aportació suposa, doncs, unir la sociolingüística a les noves maneres de cercar i documentar-se; per aquest motiu, és interessant que la informació que porti surti de les aules universitàries com a garantia de qualitat i credibilitat.

El resultat és el treball que us presentem, tasca que no hagués sigut tan completa si no fos per la col·laboració d'estudiants de l'assignatura de *Sociolingüística catalana* de la UOC i, evidentment, per la guia i entrega durant tot el procés del tutor, el sociolingüista Ernest Querol, i la consultora de l'aula de *Treball final de carrera*, l'Esther Gimeno. Aprofitem aquesta avinentesa per agrair a tots ells la seva cooperació.

I, evidentment, no hagués sigut possible aquesta tasca sense la Viquipèdia. La Wikipèdia¹ va ser un projecte que es va engegar en anglès el 15 de gener de l'any 2001 i compta amb versions en 283 llengües diferents, de les quals l'anglesa és la que té el nombre més alt d'articles². La versió catalana ocupa el quinzè lloc. Curiosament la segona llengua en tenir article va ser el català³, concretament el 16 de març de 2001, la Viquipèdia⁴.

Al març de 2000, Jimbo Wales va crear Nupedia, un projecte d'enciclopèdia lliure i gratuït, pensat per recollir articles de la manera que ho fan les enciclopèdies en paper. Per aquest projecte, comptava amb la col·laboració no remunerada d'especialistes (doctors i professionals del món acadèmic). Mentre aquest projecte es desenvolupava d'una manera molt lenta, en 2001 es va crear una *wiki* vinculada a Nupedia. El punt de partida d'aquest projecte paral·lel era diferent, la creació d'articles era més àgil abans de passar per un control de revisió d'experts. L'èxit d'aquest segon projecte (Wikipedia) va superar el de Nupedia que des de 2003 no funciona. Jimbo Wales és l'encarregat de l'enciclopèdia i forma part de la Fundació Wikipedia que és l'organització matriu de Wikipedia. Wikiquote, Wiktionari, Wikibooks, Wikisource, Wikicommons, Wikispecies, Wikiverdidad i Nupedia. És una organització sense ànim de lucre instituïda sota les lleis de Florida (Estats Units). El Consell d'Administració és qui en gestiona la fundació i supervisa les donacions⁵.

2. Objectius

Aquest treball que ara presentem té el seu origen en el marc de l'assignatura de *Sociolingüística*

¹ L'adreça web a internet és <http://www.wikipedia.org>

² Pàgina web de la Viquipèdia <<http://ca.wikipedia.org/wiki/Viquip%C3%A8dia>>

³ En la versió catalana del projecte es va adaptar aquesta denominació (wikipedia) a la fonètica del català i es va anomenar Viquipèdia.

⁴ L'adreça web a internet de la Viquipèdia és <http://ca.wikipedia.org>

⁵ Pàgina web de la Viquipèdia <<http://ca.wikipedia.org/wiki/Viquip%C3%A8dia>>

catalana de la Universitat Oberta de Catalunya. Atès el punt de partida, els objectius que ens hem proposat són, en primer lloc, observar les entrades de la Viquipèdia dedicades a termes de sociolingüística i a sociolingüistes catalans, inventariar quines entrades cal afegir en l'enciclopèdia virtual, aportar una proposta d'entrades noves i oferir la informació necessària perquè l'usuari de la Viquipèdia pugui conèixer conceptes essencials de la temàtica sociolingüística. En segon terme, resulta evident que aquest treball persegueix, com a conseqüència, transferir coneixement adquirit en el món universitari a la societat i connectar la sociolingüística amb les noves tecnologies de la informació.

En definitiva, l'interès d'aquest treball se centra en la transferència i en la divulgació de coneixement. Perquè la sociolingüística arribi a tenir el lloc en el món de la lingüística i la comunicació que, segons Aracil, hauria de tenir, és a dir, perquè la lingüística acabi sent una parcel·la de la sociolingüística i no al revés, és necessari una important tasca de divulgació, per a la qual és imprescindible fer ús de les noves tecnologies de la informació, com ja hem dit. Per tant, la nostra aportació rau en l'anàlisi de les entrades relatives a la temàtica de la sociolingüística ja existents i afegir aquelles que no hi siguin encara.

La nostra tasca parteix, així doncs, de la qüestió inicial: la presència de la sociolingüística en la Viquipèdia és suficient i correcta? El nostre punt de partida és el següent: la presència d'entrades de temàtica sociolingüística en la Viquipèdia és insuficient, atès que, com veurem en l'apartat següent, en l'entrada de “sociolingüística” només hi ha onze conceptes relacionats amb aquesta matèria. Per a augmentar la presència de la sociolingüística en aquesta enciclopèdia virtual, hem proposat catorze entrades de conceptes clau en aquesta disciplina. Per tant, la primera part d'aquest treball és una proposta d'entrades noves sobre termes sociolingüístics. En segon terme, ens hem preguntat si la Viquipèdia recull la trajectòria i les aportacions dels principals sociolingüistes catalans i la resposta també ha estat que ho fa de manera insuficient, ja que tan sols alguns autors hi són presents, manquen sociolingüistes amb notables trajectòries que presentem també en l'apartat posterior. Per aquest motiu, la segona part del treball és una proposta d'entrades noves sobre sociolingüistes catalans.

3. Estat de la qüestió: la sociolingüística a la Viquipèdia.

Per a fer-nos una idea ràpida de la presència de conceptes sociolingüístics en la Viquipèdia, el primer pas va ser cercar-hi l'entrada “sociolingüística”. Hi apareixen una sèrie de conceptes relacionats amb aquesta matèria: “dialecte”, “diglòssia”, “plurilingüisme” o “bilingüisme”,

“conflicte lingüístic”, “normativa lingüística”, “substitució lingüística”, “llengua minoritària”, “llengua minoritzada”, “normalització lingüística”, “estàndard lingüístic” i “secessionisme lingüístic”. A partir de les entrades esmentades, trobem algun concepte més també present: “interferència lingüística”. Com podem comprovar, el llistat no és massa llarg i, en un primer cop d'ull, trobem a faltar altres conceptes claus en l'àmbit que tractem.

Altres estudiants de la Universitat Oberta de Catalunya havien fet anteriorment la recerca de conceptes que mancaven a la Viquipèdia, en el marc de l'assignatura de *Sociolingüística catalana* de la mateixa universitat, experiència de la qual m'ha fet participar el tutor, Ernest Querol, en el decurs del seu guiatge al llarg del procés de creació d'aquest treball. Tot recollint la seva experiència i tot allò que hem comentat en el paràgraf anterior, proposem una entrada nova per als següents termes: “contacte de llengües”, “etnografia de la comunicació”, “funcions lingüístiques de la societat”, “identitat lingüística”, “interacció lingüística”, “interposició lingüística”, “lleialtat lingüística”, “manteniment lingüístic”, “normalització lingüística”, “normes d'ús lingüístic”, “patrons sociolingüístics”, “sociolingüística interaccional”, “transmissió lingüística intergeneracional” i “ús lingüístic”.

I. Taula comparativa entre els termes presents o no a la Viquipèdia abans de la nostra proposta.

Conceptes de sociolingüística	
Termes presents a la Viquipèdia	Noves entrades
Dialecte	Contacte de llengües
Diglossia	Etnografia de la comunicació
Plurilingüisme o bilingüisme	Funcions lingüístiques de la societat
Conflicte lingüístic	Identitat lingüística
Normativa lingüística	Interacció lingüística
Substitució lingüística	Interposició lingüística
Llengua minoritària	Lleialtat lingüística
Llengua minoritzada	Manteniment lingüístic

Planificació lingüística	Normalització lingüística
Estàndard lingüístic	Normes d'ús lingüístic
Secessionisme lingüístic	Patrons sociolingüístics
	Sociolingüística interaccional
	Transmissió lingüística intergeneracional
	Ús lingüístic

Quant als sociolingüistes, vam confeccionar una llista d'especialistes catalans d'aquest àmbit. D'ells, Antoni Badia Margarit, Lluís Vicent Aracil, Rafel Ll. Ninyoles, Miquel Strubell, etc. ja tenen entrada. La resta els hem limitat a deu: Guillem Calaforra, Josep Conill, Antoni Ferrando, Brauli Montoya, Miquel Nicolàs, Miquel Àngel Pradilla, Joan Pujolar, Joaquim Torres, Amadeu Viana i Xavier Vila.

Els criteris per seleccionar aquests autors han estat, en primer lloc, la qualitat de la seva trajectòria i, en segon lloc, la voluntat que cada autor ha expressat quan els van fer saber la nostra intenció de confeccionar la seva entrada per a la Viquipèdia. Aquest últim motiu explica que alguns autors com Albert Brachandell, Guillem Calaforra o Amadeu Viana no comptin encara amb l'entrada enciclopèdica. D'altra banda, la manca d'informació i/o col·laboració d'autors com Miquel Nicolàs, ha causat no haver pogut redactar l'entrada corresponent, o bé, haver escrit una entrada insuficient per ser publicada, com la d'Antoni Ferrando.

II. Taula comparativa entre els sociolingüistes catalans o no a la Viquipèdia abans de la nostra proposta.

Sociolingüistes catalans	
Present a la Viquipèdia	Noves entrades ⁶

⁶ Recordem que autors com Albert Brachandell i Ernest Querol, abans de treballar en la seva entrada, ja van manifestar per motius diferents que preferien no tenir ara una entrada a la Viquipèdia. Altres, com Amadeu Viana i Guillem Calaforra, van manifestar més tard la seva disconformitat amb la seva presència a l'enciclopèdia virtual. Atès que ja teníem preparada la seva entrada, la incloem en aquest treball, però no a la Viquipèdia.

Lluís V. Aracil	Guillem Calaforra
Antoni Badia i Margarit	Josep Conill
Emili Boix	Antoni Ferrando
Francesc Xavier Lamuela	Miquel Nicolàs
Antoni Mas	Brauli Montoya
Toni Mollà	Joan Pujolar
Rafael Ll. Ninyoles	Joaquim Torres
Modest Prats	Amadeu Viana
Albert Rossic	Xavier Vila
Jordi Solé	
Miquel Strubell	
Josep Vallverdú	

4. Metodologia i estructura de les entrades

Vam començar consultant la feina que altres estudiants havien dut a terme pel que fa a la confecció de materials per a la Viquipèdia, com hem explicat anteriorment. Després d'una important tasca de documentació i formació en sociolingüística en el marc de l'assignatura de *Sociolingüística catalana* a la UOC tot llegint obres cabdals de la disciplina, vam confeccionar un llistat de catorze termes. Les fonts, com dèiem, van ser, d'una banda, la consulta de publicacions cabdals en la recerca sociolingüística de la llengua catalana⁷, totes elles estan incloses en l'apartat de bibliografia i alguns recursos en línia que també estan inclosos en aquest apartat; de l'altra, volem destacar la tasca de col·laboració d'altres alumnes de la UOC⁸. És a dir, un cop feta una primera proposta de les entrades, vam mostrar la nostra tasca a altres estudiants que vam valorar i proposar millores. A

⁷ Entre aquestes incloem els materials de l'assignatura de *Sociolingüística catalana* de la UOC.

⁸ Com hem dit, l'origen d'aquest treball comença en l'assignatura de *Sociolingüística catalana* de la UOC, en el marc d'aquests estudis vaig començar la recerca per poder confeccionar les entrades i, fins i tot, vaig poder mostrar una primera redacció.

continuació, doncs, vam haver de considerar totes les propostes de modificació i ampliació, aquelles que van ser considerades pertinents ara ja estan incloses en les entrades a la Viquipèdia. És interessant, doncs, destacar que una part del procés és fruit d'una feina cooperativa, amb el mateix esperit que té la Viquipèdia.

Pel que fa a les entrades de sociolingüistes, ens vam posar en contacte amb ells per fer-los conèixer el projecte. No en tots els casos ha tingut una bona recepció, fet que valorarem en la part final del treball. Les nostres fonts han estat el currículum dels autors, textos de presentació i les pàgines *web* de les universitats en les quals desenvolupen les seves tasques docent i de recerca.

Un cop fet l'esborrany de les seves entrades i introduïdes les propostes del tutor del treball, es va enviar a cada autor la seva entrada tot esperant tenir el vistiplau per proposar la seva publicació en la Viquipèdia. El consell de l'enciclopèdia virtual es va posar en contacte amb nosaltres per proposar algunes modificacions relacionades amb el format. Aquest darrer punt ha estat, per tant, una de les dificultats més importants amb què ens hem trobat a l'hora de publicar les entrades dels sociolingüistes.

Aquest és el darrer pas, publicar totes les entrades en l'enciclopèdia virtual, com mostra l'enllaç que hem afegit en el treball, com veureu a continuació.

Per acabar, cal esmenar que per dur a terme aquest últim tram, ha estat necessari conèixer bé les normes i els paràmetres d'edició de la Viquipèdia, atès que la redacció de les entrades va haver de ser modificada per introduir les etiquetes que marca l'enciclopèdia. A més a més, com dèiem, un cop enviada l'entrada, el consell de redacció de la Viquipèdia envia comentaris i una proposta de modificacions que vam haver de valorar i vam introduir els canvis necessaris.

Per conèixer les normes bàsiques per col·laborar en aquests recurs en línia, tenim dos documents d'especial importància: “[Els cinc pilars](#)” en el qual es resumeixen les característiques bàsiques que defineixen la Viquipèdia com a enciclopèdia virtual i les “[Normes d'estil](#)”, en el qual s'indica l'estructura interna que ha de tenir una entrada i l'externa com, per exemple, quins símbols tipogràfics indiquen els apartats, o bé, com assenyalar un enllaç a una altra entrada ja existent a la Viquipèdia.

A continuació, aportem un resum d'algunes idees que cal tenir clares quan ens proposem no només col·laborar en aquesta publicació en línia, sinó també si la fem anar com a eina de consulta i

documentació⁹:

1. Punt de vista neutral
2. Autors especialitzats i no especialitzats
3. Contribució lliure i oberta
4. Modificacions contínues

Quant als aspectes formals,

1. Primer paràgraf per descriure el concepte (no és un diccionari, per tant, no han de ser tan sols definicions).
2. Cal emprar un llenguatge correcte i formal.
3. Les entrades estan estructurades en seccions després de l'apartat inicial descriptiu. Les seccions han de ser les adequades segons el concepte tractat. En la part final, es poden afegir les de “Referències”, “Vegeu també” (enllaç a altres entrades de la mateixa enciclopèdia que no han aparegut dins del text) i “Enllaços externs”. També es poden incloure notes al peu seguint les instruccions de l'apartat “[Viquipèdia: citeu les fonts](#)”.
4. Cal incloure enllaços interns cap a altres articles d'aquells conceptes que considerem necessari indicar l'enllaç. Aquestes paraules apareixen de color blau en l'entrada. També hi ha la possibilitat de senyalar en color vermell conceptes interessants que encara no tenen entrada a la Viquipèdia.

A partir d'aquests criteris, hem dissenyat les nostres entrades. Pel que fa als termes, hi ha el paràgraf introductori d'obligada presència segons la Viquipèdia, així mateix totes tenen en la part final les seccions de “Referències” i “Vegeu també”, i en moltes també la de “Notes”. En la majoria dels casos, hi ha una primera secció d’“Antecedents” i una segona (o, fins i tot, una tercera) secció específica de cada terme (tipologia, conseqüències), a més a més, en algunes entrades, ha calgut la secció “El cas català” com en les entrades de “Transmissió lingüística intergeneracional”, “Lleialtat lingüística” o “Patrons sociolingüístics”. Cal esmentar que les entrades tenen un format similar al

⁹ Només resumim els criteris i paràmetres que han estat necessaris per redactar les nostres entrades, per a un altre tipus d'àmbit és necessari mirar altres normes d'estil de l'enciclopèdia.

qual ofereix la Viquipèdia i que, per tant, tot i que hem inclòs en la Bibliografia totes els obres consultades, en cada entrada s'inclou l'apartat de “Referències”, amb les fonts específiques del terme exposat.

Quant a l'estructura de les entrades de sociolingüistes, la uniformitat ha estat més possible en tractar-se d'un tipus d'informació molt semblant. Així doncs, totes consten del paràgraf introductori i tres seccions: biografia, obra i enllaços externs.

Com es pot observar, a l'inici de cada terme treballat i de cada sociolingüista, hem inclòs l'enllaç a l'entrada publicada a la Viquipèdia, amb l'excepció dels autors que no han acceptat aquesta publicació.

En definitiva, és important comprendre i saber fer un correcte ús de les normes i possibilitats que ofereix la Viquipèdia. Així mateix, cal saber trobar el registre adequat per a aquest tipus de publicació. Atès que la finalitat última del treball és la publicació de les entrades creades, suposa una responsabilitat considerable divulgar aquest tipus d'exposicions de manera que sigui adequada tant per al públic en general com per al més especialista. A més a més, cal oferir eines a l'usuari de l'enciclopèdia que estigui interessat en ampliar-ne la informació.

5. Proposta de entrades noves a la Viquipèdia

5.1. Contacte de llengües

El **contacte de llengües**, també conegut com llengües en contacte (*languages in contact*), és la convivència de dues o més llengües en un mateix territori. És un fet universal, atès que és molt difícil trobar un país completament monolingüe: a Europa, només Islàndia, Portugal i Albània se'n podrien considerar, en un sentit ampli. Segons **Cotano** (2000)¹⁰, totes les llengües estan i han estat en contacte amb altres llengües amb les quals s'influeixen mútuament. A més, amb el fenomen de la **globalització**, aquests contactes es produeixen amb més freqüència i tenen una major influència.

La coexistència de dues llengües en una mateixa comunitat origina una sèrie de fenòmens a causa del contacte de codis diferents i de l'ús d'aquests codis pels mateixos individus: **interferència**, **convergència**, **préstec**, **canvi de codi**, etc. Els estudis de contacte de llengües investiguen els fenòmens com els manlleus lèxics o les interferències sintàctiques i morfològiques entre llengües i els factors socials que acompanyen aquests fenòmens com els que hem anomenat anteriorment. D'una banda, la perspectiva macrosociolingüística se centra en tot allò que té relació amb la situació de les llengües en la comunitat i les seves conseqüències tant en el fet lingüístic (transferències) com en el social (bilingüisme, diglòssia, conflicte lingüístic...). D'altra banda, i la perspectiva microsociolingüística se centra en l'anàlisi de la parla i la interacció verbal (canvi de codi, alternança de llengües...). Segons **Boix** i **Vila**, a partir de les dècades dels 80 i dels 90, va aparèixer un creixent interès per les llengües en contacte, de manera que, avui en dia, constitueixen un dels punts més productius i interdisciplinaris.

Els actuals estudis sobre el contacte de llengües són molt diversificats, és a dir, relacionen diferents ciències com la **lingüística**, la **sociologia**, la **psicologia**, la **neurologia**, l'**antropologia**, la **didàctica**, etc. Per tant, aquests estudis són el punt d'intersecció més important de les ciències del llenguatge. Les seves línies de desenvolupament són:

- Estudis sobre les conseqüències que es produeixen del contacte entre dues o més llengües en l'estructura de cada llengua.

¹⁰À. Cotano (2000). *Les llengües minoritzades d'Europa*. València: Contextos (3 i 4) (tres i quatre), 121.

- Estudis partint de teories psicolingüístiques i neurolingüístiques amb la fi d'analitzar les semblances i les diferències entre els parlants bilingües i els monolingües en l'adquisició i pèrdua de les llengües a nivell mental i cognitiu.
- Estudis sobre l'aprenentatge a nivell escolar de les primeres i segones llengües.
- Estudis sobre les actituds lingüístiques, les relacions entre els diferents grups i els seus efectes en el contacte de llengües.
- Anàlisis sobre l'organització macrosocial del bilingüisme.
- Estudis sobre l'ús dels parlants de les diferents llengües segons els seus objectius socials.

Antecedents

D'ençà que [Uriel Weinreich](#) va emprar aquesta designació en la seva obra *Languages in contact* (1953) ha format part de la terminologia de la sociolingüística. En l'obra d'aquest autor, el concepte 'interferència' és clau, s'entén com la desviació de la norma en la parla d'un individu bilingüe. Weinreich empra la denominació *languages in contact* per a designar la situació en què dues llengües són usades alternativament per les mateixes persones. Weinreich es referia a l'individu com a entitat en què es dona el contacte de llengües. Tot i així, es pressuposa una comunitat i es dona una rellevància significativa a les circumstàncies de l'entorn polític, social i cultural.

Els fenòmens de les llengües en contacte

Els fenòmens que es produeixen en una situació de llengües en contacte poden ser estudiats des de diferents perspectives¹¹:

a) Segons el parlant bilingüe:

- Els aspectes psicològics i neuronals del bilingüisme
- L'aprenentatge d'una segona llengua

¹¹ P. Muysken (1984). "Linguistic dimensions of language contact. Te state of the art in interlinguistics", *Revue Québécoise de Linguistique*, vol. 14, 1, 50.

- L'estudi del bilingüisme en la psicologia social

b) Segons la dimensió social de la comunitat bilingüe:

- Els trets de la comunitat bilingüe
- El desplaçament d'una llengua
- La mort de la llengua
- La normalització d'una llengua
- L'educació bilingüe

c) Segons la interacció en una comunitat bilingüe:

- Les estratègies per neutralitzar
- La barreja de codis (*code mixing*)

L'alternança de codis

Weinreich (1953) diferenciava dotze factors extralingüístics que influïen en la interferència de les llengües:

- Factors individuals: a. facilitat d'expressió verbal en general i de mantenir les dues llengües separades; b. competència lingüística; c. especialització funcional de cada llengua; d. manera d'aprendre cada llengua; e. actituds envers cada llengua.

- Factors col·lectius: f. dimensió i composició sociocultural del grup bilingüe; g. prevalença d'un determinat grup de bilingües; h. actituds estereotipades envers cada llengua (prestigi); i. actituds envers la cultura de cada comunitat; j. actituds envers el bilingüisme com a tal;

k. tolerància o intolerància en relació amb la barreja de codis; l. relació entre grup bilingüe i les comunitats de les quals forma part.

L'estudi macrosociològic del fenomen de contacte de llengües ha permès explicar l'ús de diferents llengües entre els mateixos parlants en una situació plurilingüe. Davant del gran nombre de possibilitats, **Peter Auer** (1990, 1992, 1995) defensa que aquesta tria de llengua s'ha d'analitzar partint del context immediat on es produeix aquest fenomen. Altres autors, en canvi, estableixen models teòrics a partir de les relacions socials i lingüístiques que es produeixen en una comunitat com el model del marcatge (**Carol Myers-Scotton**, 1993a) que defensa que existeix una varietat no marcada per a cada determinada circumstància. Qualsevol altra varietat serà la varietat marcada que produirà el procés d'interferència en l'altra varietat.

Altres autors, partint de pautes culturals i relacions socials, han analitzat la tria i l'alternança de llengües. Els estudis més importants són els de **Susan Gal** (1979) i **Kathryn Woolard** (1989, 1992). En una situació de contacte de llengües pot passar que hi hagi un tancament de les elits, és a dir, que els parlants d'una de les llengües consideren aquesta com a llengua socialment superior a l'altra, i com a conseqüència no tenen interès en aprendre aquesta segona infravalorada. Per tant, aquesta segona llengua acabarà per ser substituïda per la utilitzada per l'elit. També podem trobar l'estratègia de neutralitat en la qual el parlant no s'identifica amb cap llengua que estigui en contacte i el parlant utilitza les diferents llengües en contacte indistintament. Boix (1993) mostra com la tria i l'alternança de llengües es produeixen per motius històrics i socioeconòmics. Aquesta tria pot beneficiar o perjudicar la llengua minoritzada. En el cas del català, la llengua minoritzada, el català, ha augmentat els seus usos entre el jovent.

L'evolució de les varietats lingüístiques

Per conèixer l'evolució que han patit les diferents varietats lingüístiques en una situació de contacte de llengües hem de tenir en compte els següents processos que han influït en l'evolució:

- El *substrat* que recull les influències rebudes a la llengua que substitueix de la llengua substituïda.
- La distribució social de les marques transcòdiques, és a dir, veure les conseqüències que produeixen l'alternança de codis en una comunitat lingüística en determinats contextos socials.
- La convergència lingüística o l'acomodació dels elements i de les oposicions d'una llengua a una altra. Aquesta convergència es pot donar en tota la llengua o en nivells determinats de la llengua.

- La relexificació: el vocabulari d'una llengua es va substituint pel de l'altra llengua, però la gramàtica es manté intacta, és a dir, no hi ha substitució d'aquesta.
- La imitació culta de llengües prestigioses, és a dir, que els parlants d'una comunitat lingüística en què hi ha contacte de llengües considerin una d'aquestes com a llengua de prestigi i l'adoptin en situacions formals. Això pot afectar diversos aspectes de la llengua tant a nivell de lèxic com a nivell estilístic, sintàctic...
- L'encongment i la mort de la llengua. En aquests casos, l'alternança progressiva dels codis lingüístics pot produir una substitució lingüística on la llengua recessiva es veu amenaçada per la llengua expansiva. Tot i això, no sempre aquesta alternança produirà la substitució, ja que trobem casos de comunitats bilingües en què l'alternança de codis és habitual i conviuen en les converses dels parlants.

Conseqüències lingüístiques

Mollà i Viana (1989) recullen l'enfocament d'Aracil, segons el qual, es poden englobar en quatre grups els canvis sociolingüístics: dos d'aquests canvis se centren en la simplificació: nativització i normalització, i els altres dos, en la complicació: sabirització i substitució. En un altre nivell, es parlaria d'hibridació.

- a. La nativització és el procés pel qual una comunitat passa a tenir com a llengua nativa aquella que s'empra amb els de fora, i la normalització és el procés pel qual una comunitat passa a emprar en una situació formal la llengua o la varietat que es limitava a situacions col·loquials.
- b. La sabirització és el procés pel qual una comunitat adquireix una nova llengua per usar-la amb els de fora de la comunitat lingüística, i la substitució és el procés pel qual la llengua de la comunitat es deixa de banda fins ser reemplaçada per una altra llengua.
- c. L'hibridació és l'aparició de terceres varietats com a resultat del contacte de llengües El pidgin és una varietat lingüística creada a partir de dues o més llengües amb l'objectiu de permetre la comunicació entre individus de comunitats lingüístiques diferents en situacions comunicatives concretes com, per exemple, els intercanvis comercials. Els parlants mantenen la seva llengua nativa. El crioll és el pidgin que esdevé la llengua materna d'una comunitat. Com el pidgin, és el resultat del contacte de dues o més llengües, però, en el cas del crioll, es desenvolupa sense limitacions socials ni de context.
- d. La creació de llengües mixtes també és el resultat del contacte entre dues llengües, però, al

contrari que el pidgin i el crioll, la seva finalitat és ser símbol d'identitat d'una comunitat. En aquest cas, el parlant comparteixen dues llengües i se'n crea una tercera a partir, per exemple, de l'estructura gramatical d'una i el lexicó de l'altra. És un exemple el Michif al sud de Canadà.

Referències

- Auer, P. (1990). "A discussion paper on code alternation". A: Network on Code-switching and Language Contact-Basel, 69-88.
- (1992). "Introduction: John Gumperz's Approach to Contextualization". A: Auer, Di Luzio (ed), 1-37.
- (1995). "The Pragmatics of Code-switching: a Sequential Approach". A: Milroy, L.; Auer, P. (ed), 115-135.
- Boix, E.; Vila, X. (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Edicions Ariel, 220.
- Boix, E. (1993). *Triar no és trair. Identitat i llengua en els joves de Barcelona*. Barcelona: Edicions 62.
- Cotano, À. (2000). *Les llengües minoritzades d'Europa*. València: Contextos (3 i 4) (tres i quatre), 121.
- Fries, C. (1945). *Teaching and Learning English as a Second Language*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Gal, S. (1979). *Language Shift. Social Determinants of Linguistic Change in Bilingual Austria*. New York: Academic Press.
- Gómez Molina, J. R. (2000). "Consecuencias del contacto de lengua". A: *¿Cómo se comenta un texto coloquial?*. A, Briz. Grupo Valesco. Ariel Practicum.
- Haugen, E. (1950a). "The Analysis of Linguistic Borrowing". *Language* 26, 210-231.
- (1950b) "Problems of Bilingualism", *Lingua*, 271-290.
- Lado, R. (1957). *Linguistics Across Cultures*. Ann Arbor: University of Michigan Pres. Trad. cast. (1973): *Lenguas y culturas*. Madrid: Paraninfo
- Lamuela, X.; Murgades, J. (1984). *Teoria de la llengua literària segons Fabra*. Barcelona:

Mollà, T.; Viana, A. (1989). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Bromera, vol. 2.

Muysken, P. (1984). "Linguistic dimensions of language contact. The state of the art in interlinguistics", *Revue Québécoise de Linguistique*, vol. 14, 1, 49-76.

Myers-Scotton, C. (1993). *Social Motivation for Codeswitching. Evidence from Africa*. Oxford: Clarendon Press-Oxford.

Pujolar, J. (2002). "Panorama de la sociolingüística", mòdul didàctic 1 de *Sociolingüística catalana*. Barcelona: Publicacions de la Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya, 7.

Rajend M. (ed.) (2001). *Concise encyclopedia of sociolinguistics*. Amsterdam/Nova York/Oxford: Shannon; Singapur/Tòquio: Elsevier.

Ruiz, F.; Sanz, R.; Solé, J. (2001). *Diccionari de sociolingüística*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

Weinreich, U. (1953). *Languages in Contact. Findings and Problems*. The Hague-Paris: Mouton.

Trad. cat. (1996): *Llengües en contacte*. Alzira: Bromera.

Woolard, K. A. (1989). *Double Talk. Bilingualism and the Policy of Ethnicity in Catalonia*. Stanford: Stanford University Press.

- (1992a). *Identitat i contacte de llengües a Barcelona*. Barcelona: La Magrana.

- (1992b). "Language Ideology: Issues and approaches". *Pragmatics* 2, 3, 235-249.

Vegeu també

[Bilingüisme](#)

[Diglòssia](#)

[Substitució lingüística](#)

5.2. Etnografia de la comunicació

L'**etnografia de la comunicació** és un dels paradigmes de l'[antropologia lingüística](#) que estudia la relació entre el llenguatge, la cultura i la societat i, per tant, incorpora aportacions d'altres corrents com, per exemple, de la [lingüística](#), de l'[antropologia](#) i de la [sociologia](#). Les dues grans aportacions

d'aquest corrent són, d'una banda, en un nivell teòric, considerar el llenguatge com a conjunt d'estratègies simbòliques: "Lo que distingue a los antropólogos lingüísticos de otros estudiantes de lengua no es solo el interés por el uso del lenguaje [...], sino su visión del lenguaje como un conjunto de estrategias simbólicas que forman parte del tejido social y de la representación individual de mundos posibles o reales." (Duranti, 1997) i, d'una altra, en el pla metodològic, l'observació participant que permet integrar els elements contextuais com a interaccions socials significatives.

Segons Hymes (1972), l'etnografia de la comunicació té tres objectius: la comparació de la parla interculturalment, la proposta de taxonomies i la construcció de models teòrics explicatius d'aquestes taxonomies¹². Ha desenvolupat conceptes com ara competència lingüística, comunitat lingüística, repertori lingüístic, situació de parla, fet de parla i acte de parla, usats també en sociolingüística.

Antecedents

Els pensadors Herder (1744-1803) i Humboldt (1769-1859) van començar a fonamentar les bases per les futures aportacions posant de manifest les relacions que hi havia entre llengua, cultura i pensament. Però van ser Boas (1859-1942) i Sapir (1881-1939) (reconeguts com a fundadors de l'antropologia lingüística) que van descobrir que quan s'aprenia un codi també s'estava aprenent els valors, les conductes de relació social, les normes de comportament, etc., que s'expressaven amb el codi.

El terme i la seva definició va aparèixer per primer cop a l'obra de Dell Hymes i John Gumperz (1972), *Directions in Sociolinguistics*, per referir-se a l'estudi de la interacció lingüística o comunicativa. En un principi, l'objectiu era tan sols el comportament comunicatiu de grups tribals, però més endavant se centrà també en l'anàlisi de l'activitat comunicativa: les situacions de parla, els fets de parla i els actes de parla. Per tant, estudia totes les normes, explícites i implícites, els aspectes verbals i no verbals de les interaccions comunicatives.

Alguns conceptes bàsics en l'etnografia de la comunicació

L'etnografia de la comunicació aborda l'anàlisi de l'activitat comunicativa, de la interacció comunicativa. La unitat social que s'estudia en sociolingüística és la comunitat lingüística. El repertori lingüístic és la totalitat de recursos lingüístics i comunicatius a l'abast dels membres d'una comunitat. La situació, el fet i l'acte de parla són les tres unitats d'interacció descrites per Hymes.

¹² E. Boix; X. Vila (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Edicions Ariel, 114.

Aquest autor va proposar un model descriptiu dels fets comunicatius que es donen en qualsevol interacció verbal, els vuit components d'aquest model són:

1. Situation/Situació: en aquest punt ens fixem en l'espai físic i temporal de la conversa, en l'atmosfera del lloc i en el lloc que ocupen els participants segons el rol que hi juguen.
2. Participants/participants: ens fixarem en les característiques socio-culturals rellevants dels participants i les relacions que estableixen entre ells/elles.
3. Ends/finalitats: són els objectius particulars que cada participant pot expressar individualment durant la conversa.
4. Act sequences/seqüència d'actes: es refereix a la organització o estructuració de la interacció. Com s'organitzen els temes que es van tractant.
5. Key/ clau: és el to de la conversa que es va graduant des de la formalitat a la informalitat.
6. Instrumentalities/instruments: en aquest punt s'inclou el canal del missatge, la tria del repertori verbal i els elements cinètics i proxèmics.
7. Norms/normes: les que regulen la pressa de torn i les que permeten interpretar correctament la interacció.
8. Genere/gènere: és el tipus de fet comunicatiu (entrevista, debat, tertúlia, etc) i el tipus de discurs utilitzat (narració, descripció, etc)

Els vuit paràmetres formen l'acròstic mnemotècnic SPEAKING_x que adaptat al català és PARLANTT. “L'interès d'aquesta proposta resideix en el fet que permet la caracterització de qualsevol trobada comunicativa i pot, per tant, servir de base a la construcció d'un corpus de dades susceptibles de ser tipificades (Tusón, 1991)”¹³. Els temes que ocupen l'etnografia de la comunicació són tres: l'actuació, la indicació i la participació¹⁴.

¹³ A. Tusón (1995). *Anàlisi de la conversa*. Barcelona: Empúries, 59.

¹⁴ *Ibid.*, p. 111.

Referències

Boix, E.; Vila, X. (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel, 115-122.

Duranti, A. (1997). *Linguistic Anthropology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hymes, D.; Gumperz, J. (eds.) (1972). *Directions in Sociolinguistics*. Nova York: Holt, Rinehart and Winston.

Tuson, A. (1995). *Anàlisi de la conversa*. Barcelona: Empúries.

Tuson, A. [en línia] *L'etnografia de la comunicació i la investigació educativa: L'aula com a microcosmos* [última visita 21-1-2013]

Vegeu també

[Etnolingüística](#)

[Funcions lingüístiques de la societat](#)

[Funció social del llenguatge](#)

5.3. Funcions lingüístiques de la societat

Les **funcions lingüístiques de la societat** són els processos socials que determinen les estructures lingüístiques. La relació entre llengua i societat és molt íntima: la llengua es fa servir i evoluciona en societat i aquesta funciona i es desenvolupa mitjançant l'ús de la llengua. En paraules d'[Aracil](#) (1974) existeix: “una correlació funcional entre ús i estructura”¹⁵, però sempre dins de l'enfocament sociolingüístic. [Mollà](#) i [Viana](#) afirmen que “la consistència de l'ús lingüístic depèn, en primer lloc, del valor instrumental d'aquella llengua concreta; és a dir, de les funcions socials que aquella llengua pugui accomplir [...]”¹⁶.

Així mateix, els individus desenvolupen capacitats interpretatives respecte de les estructures lingüístiques percebudes en l'intercanvi comunicatiu i també respecte de les mateixes estructures lingüístiques, segons pertanyin a una varietat o a una altra. Per a [Bastardas](#) (1996), emprar una varietat i no una altra, o bé, una determinada forma lingüística i no una altra és socialment

¹⁵ L.V. Aracil (1974). “Educació i sociolingüística”. València. Publicat dins: *Treballs de sociolingüística Catalana*, núm. 2. València: Editorial Tres i Quatre. (1979), 47

¹⁶ T. Mollà; A. Viana (1989). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Bromera, 2, 18.

significatiu, ofereix una informació important sobre el parlant. A més, els processos socials tenen una vinculació evident amb l'elaboració de la [varietat estàndard](#) o la producció de [sociolectes](#) o [registres lingüístics](#). Finalment, [Francesc Vallverdú](#), en *Velles i noves qüestions sociolingüístiques* (1998), marca l'expansió de la ràdio i la televisió catalanes a partir de 1984 com un punt clau en la discussió sobre l'estàndard i la normativització. Hi ofereix un pràctic resum sobre l'estat de la qüestió amb el recull d'aportacions d'especialistes en l'àmbit de la [sociolingüística](#).

Funcions lingüístiques de la societat i les funcions socials del llenguatge

Les funcions lingüístiques de la societat són aquelles operacions que es compleixen a través del llenguatge i que és possible complir a través de l'activitat lingüística en una praxi relativa a altres i al món. Un dels factors imprescindibles perquè una comunitat es mantingui cohesionada i estable és el fet que els seus membres tinguin cobertes les seves necessitats comunicatives sense recórrer a altres llengües. Un dels factors determinants per aquesta cohesió i estabilitat de la comunitat és definit, per Mollà i Viana, com “la compartició d'un mateix univers d'actituds, d'uns mateixos hàbits socials de comunicació (normes d'ús) i d'un món simbòlic acceptat com a emblemàtic (representatiu) de la globalitat comunitària”¹⁷. Parlem, doncs, de compartir unes característiques de comportament per part dels membres d'una mateixa comunitat o d'un mateix grup lingüístic. En efecte, aquests membres coincideixen amb unes normes socials que determinen l'adequació comunicativa, són unes normes de conducta lingüística que possibiliten la interacció entre els membres. Aquest factor relacionat amb l'actitud té un caire simbòlic. Posem, per exemple, en comunitats grans i modernes, la dimensió simbòlica de la varietat estàndard. No cal oblidar, però, el valor de cohesió en la col·lectivitat que els elements simbòlics de les comunitats van adquirir des de l'època del nacionalisme al segle XIX. El simbolisme nacional de la llengua és un fet universal. Per acabar, hauríem de fer referència a [Lamuela](#) (1994), que assenyala les tres funcions socials bàsiques de les llengües:

1. Funció comunicativa o instrumental: es relaciona amb el grau d'utilitat comunicativa d'una llengua. Les llengües que no serveixen per comunicar en cap àmbit s'anomenen llengües mortes. Aquesta funció està vinculada als conceptes de llengües completes (emprades en totes les ocasions i àmbits d'ús), al de llengües parcials (només presents en algunes activitats socials), i al de les llengües dominants i llengües regressives (pèrdua d'àmbits d'ús).

2. Funció definidora o constructora de la realitat: la capacitat d'una llengua de designar la realitat, és completa en el cas de la llengües dominants i parcials, i també en el cas de les llengües

¹⁷ *Ibid.*, 18.

subordinades. La relació d'aquestes amb la realitat està mediatitzada per la llengua dominant.

3. Funció simbòlica o conativa: el valor afegit a l'ús d'una llengua que actuen com a símbol de pertinença a una comunitat. És aquesta funció la que provoca que sigui inevitable la politització de les llengües. Entre aquests valors afegits, cal incloure el del prestigi social d'una determinada llengua, fet que té un valor discriminatori i que associa el grau de coneixement de la varietat estàndard al grau de formació del parlant. En territoris amb una llengua subordinada, sovint, la llengua dominant actua com a varietat estàndard i, per tant, monopolitza el prestigi social i la voluntat d'aprenentatge dels nouvinguts a una comunitat. Les comunitats que han tingut llengües dominades necessiten fer un gran esforç per emprendre els seus propis processos d'estandarització, un esforç terminològic i funcional, com explica Bastardas (1996), en *Ecologia de les llengües. Medi, contactes i dinàmica sociolingüística*.

Referències

- Aracil, Ll. V. (1974). "Educació i sociolingüística". A: *Treballs de sociolingüística Catalana*, núm. 2. València: Editorial Tres i Quatre. (1979) Reed. dins: *Papers de sociolingüística*, 33-86.
- Bastardas, A. (1996). *Ecologia de les llengües. Medi, contactes i dinàmica sociolingüística*. Barcelona: Proa.
- Lamuela, X. (1994). *Estandarització i establiment de les llengües*. Barcelona: Edicions 62.
- Mollà, T.; Viana, A. (1989). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Bromera, vol. 2.
- Ruiz, F.; Sanz, R.; Solé, J. (2001). *Diccionari de sociolingüística*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Vallverdú, F. (1996). *Velles i noves qüestions sociolingüístiques*. Barcelona: Edicions 62, 72.

Vegeu també

[Llengua estàndard](#)
[Normativització](#)
[Registre lingüístics](#)
[Nivells de parla](#)

5.4. Identitat lingüística

La **identitat lingüística**, coneguda també com identitat **etnolingüística**, és el conjunt de trets lingüístics que cohesionen una col·lectivitat, que es construeix en la interacció comunicativa. El llenguatge actua com a element unificador entre els membres d'una mateixa comunitat cultural i lingüística.

Mollà i Viana (1989) identifiquen els components de la comunitat lingüística: comunitat de parla, interacció lingüística, compartició d'actituds i de normes d'ús i integració simbòlica. La relació entre tots aquests elements determina la integració dels membres d'una comunitat a través de la consciència lingüística. Per mantenir aquesta unitat és imprescindible la consciència de grup, el sentiment de pertinença a la unitat. Per això, els autors esmentats afirmen: “tot plegat apunta al fet que l'elaboració de la consciència lingüística és un procés determinant per a l'estabilitat i la reproducció d'una comunitat lingüística moderna i actual”¹⁸. En aquesta mateixa línia, Kathryn Woolard (1989) afirma que la llengua habitual que s'utilitzava en la comunicació informal dins les fronteres del grup era tan important com la llengua materna per determinar la identitat ètnica. Tots tres investigadors s'inspiren en l'antropòleg Fredrik Barth, que entén els grups ètnics com aquells que s'autodefineixen per criteris culturals en el si d'una societat moderna.

Antecedents

Les societats prealfabetitzades no tenien cap mena de consciència de pertinença a un mateix grup cultural ni lingüístic. De fet, abans de l'època del nacionalisme, la població no s'adonava que es parlava la mateixa llengua en un territori gran ni de la convivència de diferents dialectes. La llengua no tenia dimensió política ni cultural. A l'Edat Mitjana, l'adhesió a una comunitat per la llengua era un fet natural, inconscient. Era allò que s'ha anomenat una lleialtat per tradició, les societats modernes, afirmen Mollà i Viana, requereixen una lleialtat activa, conscient. El sentiment lingüístic unitari entre pobles catalanoparlants parteix del concepte medieval de 'nació': conjunt d'individus que parlen la mateixa llengua. El vehicle per a aquesta cohesió lingüística fou la Cancelleria Reial, organisme administratiu dels reis de la Corona d'Aragó, fundada al segle XIII, que la societat de l'època va prendre els seus documents com a models de **normalització lingüística** de la llengua catalana.

Per aquest motiu, en el segle XIX, en el despertar literari cultural del català, la llengua esdevé un símbol clau de la identitat catalana, de la unitat dels catalans i el símbol que la singularitza respecte d'altres comunitats històriques.

Factors que determinen la identitat etnolingüística

¹⁸ A. Mollà; A. Viana (1989). *Curs de lingüística*. Alzira: Bromera, 2, 27.

La teoria de la identitat etnolingüística (Giles i Johnson, 1987) analitza els factors sociopsicològics que poden reforçar o disminuir la identitat etnolingüística. Aquesta teoria afirma que com més forta sigui la vitalitat d'un grup etnolingüístic, més probable serà que els seus membres mantinguin l'ús de la seva llengua en un ampli abast d'escenaris privats i públics. De la mateixa manera que els grups etnolingüístics que tenen una vitalitat dèbil es veuen forçats a limitar l'ús de la seva llengua a escenaris privats, i al mateix temps són pressionats per emprar la llengua dominant del grup, d'alta vitalitat, en escenaris públics, com per exemple el laboral. Per a Viladot (1992), un dels factors més importants és la percepció de vitalitat d'aquesta identitat, és a dir, la força que té com a comunitat lingüística en les seves relacions amb altres comunitats. Tres són els factors que es consideren: la dinàmica demogràfica, el suport institucional i l'estatus social i cultural. El reforç d'aquests factors, que determinen el sentiment de vinculació al grup, des del punt de vista emocional i intel·lectual, és decisiu perquè els membres del grup conservin la seva identitat ètnica i s'oposin a una parla forana. A la *Concise encyclopedia of sociolinguistics*, en la relació entre llenguatge i identitat, s'analitza el llenguatge com a instrument aglutinador d'una comunitat des de diferents perspectives: regional, social, ètnica, de gèneres i nacional.

Referències

- Giles, H.; Johnson, P. (1987). "Ethnolinguistic identity theory: a social psychological approach to language maintenance". A: *International Journal of the Sociology of Language*, 68, 69-99.
- Mollà, T.; Viana, A. (1989). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Bromera, vol. 2.
- Rajend, M. (ed.) (2001). *Concise encyclopedia of sociolinguistics*. Amsterdam/Nova York/Oxford: Shannon; Singapur/Tòquio: Elsevier.
- Ruiz, F.; Sanz, R.; Solé, J. (2001). *Diccionari de sociolingüística*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Viladot, M.A. (1992). "Percepció de la vitalitat etnolingüística i identitat social". *Treballs de sociolingüística catalana* 10, 125-129.
- ____ (2008). *Lengua y comunicación integral*. Barcelona. Universitat Oberta de Catalunya UOC).
- Woolard, K. (1989). *Doibletalk: Bilingualism and the politics of ethnicity in Catalonia*. Stanford: Stanford University Press [En català: *Identitat i contacte de llengües a Barcelona*. Barcelona: Edicions de la Magrana, 1992]
- http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm01hivern/catalana/faba1_6.htm
- http://www.scielo.org.ve/scielo.php?pid=S0798-97092008000100004&script=sci_arttext

Vegeu també

[Identitat social](#)

[Lleialtat lingüística](#)

[Manteniment lingüístic](#)

5.5. Interacció lingüística

La **interacció lingüística**, també coneguda com interrelació lingüística, és la comunicació lingüística entre els membres d'un mateix grup lingüístic. De fet, la [sociolingüística](#) de la interacció centra el seu estudi en la parla com a instrument de comunicació i de construcció de l'organització social, tenint en compte que les relacions socials són sobretot lingüístiques. R. H. [Hudson](#), [Ch. Hockett](#), [M. A. K. Halliday](#), [L. Bloomfield](#) i [J. Gumperz](#) han destacat que no és suficient el fet que els membres del mateix grup comparteixin una llengua, sinó que hi ha d'haver interacció per ser considerada una comunitat lingüística. [Mollà](#) i [Viana](#) (1989) recullen definicions d'alguns d'aquests autors: “Cada llengua defineix una comunitat lingüística: el conjunt sencer de persones que es comuniquen les unes amb les altres, o bé directament, o bé indirectament, a través d'un llenguatge comú” (Hockett, 1958)¹⁹. Alguns autors destaquen, juntament amb el factor comunicatiu, la possibilitat que aquesta comunicació es dugui a terme mitjançant més d'una llengua: “[La comunitat lingüística] Es tracta d'un grup social que pot ser monolingüe o plurilingüe, que es manté unit per la freqüència de patrons d'interacció social i delimitat de les àrees circumdants per l'escassetat de línies de comunicació” (Gumperz, 1962)²⁰. La interacció, la col·lectivitat i el contacte són les condicions per a l'existència del grup, de la comunitat lingüística. En ella, s'hi crea una xarxa de relacions que, com afirma [Bastardas](#) (1996), no són caòtiques ni desestructurades. Aquestes relacions s'estableixen en la quotidianitat d'una forma ritualitzada. Els parlants segueixen pautes de conducta que es consideren correctes, adequades; el trencament d'aquestes normes provoca tensió i que la comunicació no es produeix d'una manera natural i satisfactòria.

Per tant, parlar forma part de la vida social, no és un “comportament aïllat i independent de cap entorn sinó, al contrari, un subconjunt plenament integrat de la vida social [...]”²¹. Precisament, l'aïllament i la individualitat són, segons [Mollà](#) i [Viana](#) (1989), els límits de l'existència de la comunitat lingüística, i significarien, de fet, la seva fi.

¹⁹ A. Mollà; A. Viana (1989). *Curs de lingüística*. Alzira: Bromera, 2, 15.

²⁰ *Ibid.*, 16.

²¹ A. Bastardas (1996). *Ecologia de les llengües*. Barcelona: Proa, 62.

Factors que intervenen en la interacció lingüística

Un element important en la interacció entre dos parlants és la selecció de la variant o la llengua, perquè l'ús d'una determinada forma o variant lingüística aporta una informació important en la comunicació (com la manera que un va vestit o l'actitud que mostra). Aquesta selecció està marcada pel context en el qual es produeix la comunicació. Un dels factors que hi pot influir és la competència lingüística dels participants. Com explica Bastardas, si els dos dominen la mateixa varietat, l'entesa serà ràpida, però si dominen dues llengües i cadascú vol emprar-ne una de diferent, hi haurà d'haver un esforç per a l'entesa. La posició més ferma serà aquella que marcarà la variant que s'empra en la interacció lingüística. Al contrari, si no es produeix una entesa, la comunicació serà cada cop menys freqüent per tal d'evitar el conflicte.

Un altre factor també influent en la selecció de varietat lingüística és, a més del grau de competència lingüística, o bé, de la rutina en les interaccions amb determinades persones, la política. Un individu pot decidir canviar de variant, tot i passar a emprar la varietat que menys coneix, per raons com les connotacions polítiques o socials. Un exemple pot ser quan un parlant decideix deixar d'emprar la llengua dominant després d'un període de subordinació política.

Tipus d'interacció lingüística

Seguint el *Diccionari de sociolingüística*, de Ruiz, Sanz i Solé (2001), trobem dos tipus d'interacció lingüística: la interacció endolingüe i l'exolingüe. La primera és dóna en les interaccions entre dos parlant nadius d'una mateixa llengua, i la segona és la que es produeix en aquelles situacions d'intercanvi comunicatiu entre parlants de dues llengües diferents, tot i que no sempre es donen en situacions de bilingüisme o de conflicte lingüístic, un exemple podria ser una conversa entre un parlant nadiu i un altre de no nadiu.

Referències

- Bastardas, A. (1996). *Ecologia de les llengües. Medi, contactes i dinàmica sociolingüística*. Barcelona: Proa.
- Gumperz, J. J. (1971). *Language in Social Groups*. Stanford University Press.
- Mollà, Toni; Viana, Amadeu (1989). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Bromera, vol. 2.
- Hockett, C. F. (1958). *A Course in Modern Linguistics*. Nova York: Macmillan.

Rajend Mesthrie (ed.) (2001). *Concise encyclopedia of sociolinguistics*. Amsterdam/Nova York/Oxford: Shannon; Singapur/Tòquio: Elsevier, 165.
Ruiz, F.; Sanz, R.; Solé, J. (2001). *Diccionari de sociolingüística*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

5.6. Interposició lingüística

La **interposició lingüística** és el fenomen sociolingüístic inherent a la situació minoritària, segons el qual les relacions entre una **comunitat lingüística** i la resta del món, passen per la llengua dominant.

El concepte d'interposició lingüística fou creat i introduït per **L. V. Aracil** (1983)²² en el seu assaig "La situació minoritària" (1983) inspirat en els conceptes de cultura satèl·lit i la noció popular d'"extranjero" a Puerto Rico. La interposició es caracteritza (partint de la situació minoritària en què es troba una llengua en situació de bilingüisme unilateral) per ser el fenomen que es dona entre la llengua dominant i la subordinada, que comporta que totes les relacions de la llengua subordinada amb la resta, passin per la llengua dominant. La interposició comporta amagar la llengua subordinada fins la seva desaparició total, atès que la llengua dominant no és tan sols vehicular, sinó intermediària, la qual cosa comporta que interpreti i representi les relacions de la llengua subordinada amb la resta del món, amb el control que això pot comportar sobre la mateixa. Amb aquest concepte L.V. Aracil pretén donar una resposta al procés d'encerclament o aïllament que pateixen les llengües subordinades per les dominants. Una llengua que és usada en totes les situacions i en tots els àmbits és un transport per designar la realitat, i la llengua que apareix tan sols esporàdicament, acabarà per no reconèixer-se i això comportarà que no es presenti com quelcom ben bé real. Com comenta **Lamuela**²³, "en les societats modernitzades, els parlants de llengües subordinades produeixen en la llengua dominant la representació de certs aspectes de la realitat, com els àmbits especialitzats de la ciència i de la tècnica". Quan la llengua Y fa de pont en la relació que té la comunitat de la llengua X amb el món, Aracil parla de "mediatització", una mediatització acaba essent norma. El català quan ha de referir-se a certes realitats calca de l'espanyol i aquest fet té conseqüències en el discurs, el desenvolupament de determinats conceptes i la forma lingüística.

²²L. V. Aracil (1983). *Dir la realitat*. Barcelona: Ed. Països Catalans.

²³X. Lamuela (1994). *Estandarització i establiment de la llengües*. Barcelona: Edicions 62, 50.

J. Garí²⁴ exposa els efectes d'una situació d'interposició (si X es la llengua subordinada i Y la dominant):

- els manlleus lèxics (i els noms propis en particular) passen de X als altres idiomes a través de Y
- les traduccions són indirectes: a través de Y

- la tendència natural dels parlants de X és adreçar-se en Y a tots els estrangers, etc.

Quant a les etapes de la interposició, en un primer moment, s'instaura entre una comunitat lingüística (la de X) i la resta, trobant-se així X envoltada per Y, de manera que tan sols té contacte en els confins; en una segona etapa, Y comença a calar i a infiltrar-se en X. En aquesta concatenació d'etapes, el moment crucial és quan Y envaeix els àmbits públics, i se li permet monopolitzar-los, arribats a aquest punt ja no podem parlar d'interposició, sinó d'intrusió. A més, un efecte evident es produeix en la identitat de la comunitat amb la seva llengua en procés de minorització. Una comunitat no es comunicarà directament (amb la seva llengua) a una altra comunitat si no se sent en el mateix nivell, per tant, s'amaga l'existència de la llengua X. Dues conseqüències directes són la interferència lingüística i la substitució lingüística.

Antecedents

Lluís Aracil va ser qui va introduir aquest concepte a partir de la noció de “cultura satèl·lit” del poeta T.S. Eliot, la "cultura satel·lit", és "aquella que, tot i conservar el seu idioma, està tan íntimament lligada a una altra i en depèn tant, que totes les classes de la població, i no pas solament algunes, han d'ésser bilingües"²⁵, „per tant, una veritable cultura satèl·lit és aquella que té una relació permanent de dependència amb una altra de més forta). Juntament amb uns escrits del sociòleg **Joseph Dillard** sobre Puerto Rico i la seva relació amb els EUA dels que se'n desprén que a Puerto Rico, els nadius, donen automàticament per cert, que tot estranger és americà, Aracil va veure que ambdues concepcions eren perfectament complementàries, Aracil la defineix de la següent com: “el fet que (quasi) totes les relacions entre la comunitat lingüística de l'idioma X i la resta de la Humanitat passin per l'idioma Y”²⁶. Aracil entén la interposició com un aspecte revelador, perquè reflecteix la situació minoritària.

Referències

²⁴J. Garí (1990). *El bilingüisme segons Aracil*. Anuari de l'Agrupació Borrianenca de Cultura: revista de recerca humanística i científica, 1, 63.

²⁵J. Garí (1990). *El bilingüisme segons Aracil*. Anuari de l'Agrupació Borrianenca de Cultura: revista de recerca humanística i científica, 1, 55-68.

²⁶L.V. Aracil (1983). *Dir la veritat*. Barcelona: Ed. Països Catalans, 76.

Aracil, Ll. V. (1983). *Dir la realitat*. Barcelona: Ed. Països Catalans.
Gari, J. (1990). *El bilingüisme segons Aracil*. Anuari de l'Agrupació Borrianenca de Cultura: revista de recerca humanística i científica, núm.1, p. 55-68. [Document en línia: <http://repodoc.uji.es/xmlui/handle/10234/4955?show=full> i

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariABC/article/view/140364>]

Querol, E. (2006). *Cap on va la sociolingüística feta als Països Catalans? II Jornada Filològica. Cap a on va la sociolingüística catalana?* Organitzada per l'Associació d'Amics del Professor Antoni M. Badia i Margarit. 20 d'octubre 2005. Institut d'Estudis Catalans, Biblioteca Filològica, LVI.

Vegeu també

[Substitució lingüística](#)

[Llengua minoritzada](#)

[Interferència lingüística](#)

[Lleialtat lingüística](#)

[Manlleus lèxics](#)

5.7. Lleialtat lingüística

La **lleialtat lingüística** és la disposició d'un parlant a no abandonar l'ús de la llengua pròpia de la comunitat lingüística a la qual pertany. [Mollà](#) i [Viana](#) (1989)²⁷ recullen que, seguint la definició de [Weinreich](#), la defensa de la llengua pròpia té lloc en un doble sentit: defensa de l'estructura lingüística i de l'ús.

Aquest fenomen no es dona en societats monolingües o en societats amb la llengua normalitzada, així com tampoc en zones en què, malgrat que hi hagi [conflicte lingüístic](#), la major part de la societat manté la llengua subordinada. La lleialtat lingüística va lligada a una opció ideològica, nascuda d'uns sentiments d'amenaça real o imaginària cap a la llengua, que té per objectiu actuar activament davant la interferència lingüística i afavorir l'ús de la llengua pròpia en tots els àmbits per tal d'evitar una possible [substitució lingüística](#)²⁸. No s'ha de confondre amb la lleialtat lingüística inconscient i natural, que es produeix com a conseqüència d'una falta d'oportunitats per abandonar la llengua en qüestió. Aquesta seria una

²⁷ T. Mollà; A. Viana (1989). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Bromera, vol. 2, 28.

²⁸ R. Mesthrie (ed.) (2001). *Concise encyclopedia of sociolinguistics*. Amsterdam/Nova York/Oxford: Shannon; Singapur/Tòquio: Elsevier, 165.

actitud passiva que ha estat batejada amb diferents noms: lleialtat vegetal, lleialtat rutinària i lleialtat tribal. En tot cas, per evitar confusions i simplificar la terminologia es pot seguir la proposta de [Vicent Pitarch](#), qui parla de lleialtat activa per distingir-la clarament de la lleialtat rutinària.

A més a més, la lleialtat lingüística i aspiracions nacionalistes no han de tenir forçosament finalitats paral·leles, perquè la defensa de l'estructura i de l'ús d'una determinada llengua no implica, necessàriament, l'existència de tals pretensions. La lleialtat lingüística es genera en les situacions de contacte de la mateixa manera que el nacionalisme es desenvolupa en les fronteres ètniques. Per tant, la comparació entre lleialtat lingüística i nacionalisme no significa que siguin dos conceptes que vagin sempre units. [Uriel Weinreich](#) va formular el concepte de 'lleialtat lingüística' per descriure una realitat en el camp del llenguatge que seria equivalent al concepte de 'nacionalisme' en el de nacionalitat. Això no obstant, segons aquest autor, es pot donar una defensa de les estructures i dels usos d'una llengua sense tenir aspiracions nacionalistes. De fet, com indiquen [Mollà](#) i [Viana](#) (1989) nacionalismes com l'irlandès i el basc no impliquen una actitud de lleialtat lingüística explícita.

Antecedents

Uriel Weinreich (1953) va escriure: “la lleialtat lingüística, com el nacionalisme, designaria l'estat mental en què la llengua (com la nacionalitat), en tant que ens intangible, i en contrast amb altres llengües, assumeix una posició elevada en una escala de valors, posició que necessita ser defensada”²⁹. Per tant, es tracta d'una actitud lingüística conscient que té com a objectiu mantenir, d'una banda, l'estructura i el vocabulari de la seva llengua davant la interferència lingüística i, de l'altra, el seu ús en tots els àmbits davant d'una possible substitució lingüística.

Conseqüències lingüístiques

La lleialtat lingüística explícita suposa el rebuig a les interferències, una actitud de defensa enfront de la llengua dominant o veïna i l'adhesió a la [varietat estàndard](#) que aglutina els parlants i en permet l'ús en tots els àmbits.

En situacions de conflicte lingüístic, la lleialtat lingüística implica que una minoria culta de societat civil promou la recuperació de l'ús de la llengua en els àmbits formals que havia perdut a favor de la llengua dominant. En aquests casos, la lleialtat lingüística va de la mà amb el sentiment nacionalista i inicia un procés de [normalització lingüística](#). El llenguatge hi actua com a element aglutinador. A la *Concise encyclopedia of sociolinguistics*, en la relació entre llenguatge i identitat, s'inclouen les

²⁹T. Mollà; A. Viana (1989). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Bromera, vol. 2., 28.

diferents perspectives des de les quals s'ha enfocat el tema de la llengua i la identitat des del punt de vista regional, social, ètnic, de gèneres i nacional. En aquest últim, s'expliquen situacions de conflicte lingüístic en les quals la llengua és emprada com un instrument de domini: Les nacions estat modernes tenen un pes important en la unió idealitzada de la llengua i la identitat tot disposant de diferents mesures de pressió: ja sigui forçant una llengua als ciutadans; imposant una definició constitucional de llengua nacional, oficial o estatal; o bé d'altres maneres com ara exercint el control sobre la llengua a través de l'educació, la llei, la justícia, etc .

El cas català

La Societat Catalana de sociolingüística usa habitualment en els seus treballs un terme anomenat *Norma de Convergència al Castellà* (NCCs) per referir-se a la pràctica observable fàcilment entre els catalanoparlants de passar a expressar-se en castellà quan l'interlocutor parla en castellà o hom imagina que és castellanoparlant, pràctica que alguns autors també anomenen *Norma de Subordinació del Català* (NSC). És un fenomen transversal, atès que l'experimenten catalanoparlants de qualsevol classe social, nivell cultural, edat, gènere i també de totes les tendències polítiques o ideològiques. Així mateix, és remarcable el fet que aquest procés de canvi es produeixi en persones amb un alt nivell de consciència lingüística. Per contra, el procés oposat és la denominada *Norma de Manteniment del Català* (NMCT), terme utilitzat a partir d'uns estudis sociolingüístics fets per Rafel Torner.

Malgrat que es disposa de poca recerca explícita sobre el tema, tot sembla indicar que la pràctica de convergir cap al castellà no va esdevenir majoritària als territoris de llengua catalana fins al franquisme, tant per manca de competència en aquesta llengua com per resistència d'una part de la població. Progressivament es va anar imposant al llarg del segle xx, per bé que la implantació generalitzada de la norma de convergència cap al castellà va ser més tardana i possiblement més feble del que s'ha acostumat a transmetre. La majoria de recerques microsociolingüístiques tendeixen a partir del supòsit que, abans de la dècada de 1980, el seguiment de la Norma de Convergència al Castellà era generalitzat, mentre que les recerques realitzades a partir dels vuitanta arriben a la conclusió que, tot i que el seguiment d'aquesta norma és encara majoritari, ja es detecten pràctiques que paulatinament se n'aparten. Tanmateix, aquest raonament topa amb algunes contradiccions que fan pensar que la tendència a convergir cap al castellà no sols no s'ha invertit al llarg de les darreres dècades, sinó que a més s'ha continuat difonent entre les noves generacions de catalanoparlants. En aquest sentit, dades obtingudes de l'Enquesta sobre els Usos Lingüístics a Catalunya 2003 així ho constaten.

El psicòleg Quim Gibert explica que dins de la pràctica de la *Norma de Convergència al Castellà* es pot identificar una subpràctica més específica que ell anomena *Norma de Convergència del Català al Castellà* (NCCC) i que implica no parlar català quan l'interlocutor s'expressa en castellà en el moment present i en el marc geogràfic de la Catalunya estricta. Des de la sociolingüística autoanomenada crítica, **Q. Gibert**, i també altres veus crítiques, adverteixen que fa alguns decennis que s'alimenta la conducta lingüística de la NCCC per mitjà de discursos i gestors promoguts per líders socials, que en forma de models i referents a imitar conviden no solament a la conducta mimètica sinó a la identificació i interiorització d'aquests patrons. La complicitat d'ambdues parts, és a dir de catalanoparlants i castellanoparlants, retroalimenta un cercle viciós que configura l'estructura del fenomen i que en definitiva crea un hàbit lingüístic.

Els sociolingüistes **Francesc Xavier Vila** i **Mireia Galindo** suggereixen que allò que convé replantejar des de la recerca sobre els usos lingüístics és l'autonomia que tenen les dinàmiques socials en aquest procés de convergència cap al castellà respecte de les polítiques públiques, en tant que tot duu a pensar que, en els processos de normalització o de substitució, aquestes dinàmiques tenen un espai força més ampli del que se'ls ha atribuït fins ara en les recerques del català.

Des d'una posició militant, el filòleg i sociolingüista **Jordi Sedó**, ha proposat un decàleg de raons per les quals mai no s'hauria de dimitir de la condició de catalanoparlant. Sedó lamenta que la major part de les ocasions en què coincideixen en una conversa persones que parlen normalment el català i persones que habitualment parlen el castellà, encara que d'aquestes últimes només n'hi hagi una, la circumstància es resol parlant tots en aquesta última llengua. I conclou que el respecte per la llengua de l'altre ha de tenir un límit clar: el respecte per la pròpia, la qual cosa comporta no abandonar-la pràcticament mai.

Referències

Gibert, Q. (2010). "La Norma de Convergència del Català al Castellà". A: *Llengua Nacional*, 70, 12-13.

Mesthrie, R. (2001). *Concise encyclopedia of sociolinguistics*. Amsterdam/Nova York/Oxford: Shannon; Singapur/Tòquio: Elsevier

Mollà, T. (2002). *Manual de sociolingüística*. Alzira: Edicions Bromera.

Mollà, T.; Viana, A. (1989). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Edicions Bromera, vol. 2.

Ruiz, F.; Sanz, R.; Solé, J. (2001). *Diccionari de sociolingüística*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

Sedó, J. (2006). "Deu bones raons per a parlar sempre en català". A: *Llengua Nacional*, 54, 6-7.

Sedó, J. (2006). "Continuo pensant que en són deu". A: *Llengua Nacional*, 55, 19-20.

Vila, F. X.; Galindo, M. (2012). "Sobre la història i l'extensió de la norma de convergència lingüística a Catalunya". Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

(<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000187%5C00000076.pdf>)

Weinreich, U. (1953). *Llengües en contacte*. Traducció de Francesc Martínez Marco (1996). Alzira: Edicions Bromera.

Vegeu també

[Conflicte lingüístic](#)

[Identitat lingüística](#)

[Manteniment lingüístic](#)

5.8. Manteniment lingüístic

El **manteniment lingüístic** és la situació en la qual una [comunitat lingüística](#) continua utilitzant la seva llengua en un context [multilingüe](#). Aquest fet té una importància especial en les societats modernes, en les quals “el nacionalisme justifica la definició d'un espai comercial com a estat anomenat nacional i el nacionalisme lingüístic tanca el cercle gràcies a la funció simbòlica de la llengua” ([Lamuela](#)³⁰). Aquesta llengua nacional, és a dir, la llengua oficial de l'estat és la llengua majoritària i dominant per excel·lència.

El manteniment lingüístic té relació amb el concepte de 'comunitat lingüística' entès com un grup de gent que comparteix la mateixa llengua. La comunitat lingüística no és sinònim de nació o estat. Tot i així, el binomi comunitat lingüística i comunitat nacional té una llarga tradició i l'origen en la concepció romàntica que uneix llengua i nació, considerant la llengua l'esperit del poble. Per aquest motiu, el manteniment lingüístic manté una estreta relació amb els conceptes de lleialtat lingüística i

³⁰X. Lamuela (1994). *Estandarització i establiment de la llengües*. Barcelona: Edicions 62, 69.

consciència lingüística també estudiats per la [sociolingüística](#). Al cap i a la fi, l'adhesió dels membres d'una comunitat a una mateixa llengua és un factor clau d'estabilitat i cohesió social.

[Francesc Vallverdú](#)³¹ enuncia que una comunitat lingüística en un estadi desenvolupat de manteniment lingüístic manifesta unes certes actituds envers la seva llengua: la lleialtat lingüística (i, per tant, el desig de mantenir la pròpia llengua i defensar-la contra la invasió de la llengua majoritària), i l'orgull de parlar aquesta llengua. A més, es pot afegir, segons Vallverdú, en el cas de llengües codificades com el català, la consciència de norma.

Antecedents

Els trobem en la [sociologia del llenguatge](#) i, de forma més concreta, en la recerca de [Joshua A. Fishman](#) i [John J. Gumperz](#), que es van interessar per contextos multilingües en els quals hi havia comunitats que mantenien la seva llengua i d'altres que no. Aquest tema connecta directament amb els interessos d'autodeterminació i reivindicació cultural i social d'una minoria, com és el cas del català. Els estudis de Fishman i Gumperz van arribar a la conclusió que per a la supervivència del multilingüisme era necessari tenir els usos lingüístics ben organitzats, és a dir, cada llengua ha de tenir ben repartits els espais socials i les funcions comunicatives. D'aquesta manera, cada llengua disposarà d'uns àmbits d'ús concrets i, en conseqüència, els parlants tindran interioritzades unes normes d'ús concretes.

El cas del català

Una de les aportacions més interessants de Fishman és l'escala de **disrupció intergeneracional**, que és la descripció del procés gradual per a la recuperació d'una llengua o, vist a l'inrevés, per a la substitució lingüística. Parteix de la premissa que existeix una llengua X: la pròpia de la comunitat, lingüística minoritzada o subordinada, i una llengua Y: la llengua dominant. El cas del català, en el Principat, estaria en el grau 1: “ús de X en educació, empreses, govern, mitjans de comunicació d'alt nivell”.

En l'àmbit de la sociolingüística de la llengua catalana, les aportacions de Fishman han tingut un notable ressò en els estudis de [Vicent Aracil](#), de qui destaquen les definicions pioneres de “conflicte lingüístic” i “normalització lingüística”, així com el desenvolupament d'estudis sociolingüístics sobre els “àmbits d'ús” i les “normes d'ús”, i [Rafael Lluís Ninyoles](#), que ha seguit els ensenyaments d'Aracil i ha estat un gran difusor de la perspectiva sociolingüística a l'estat espanyol.

³¹F. Vallverdú (1998). *Noves i velles qüestions sociolingüístiques*. Barcelona: Edicions 62.

Referències

Lamuela, X. (1994). *Estandarització i establiment de la llengües*. Barcelona: Edicions 62.

Mollà, T.; Viana, A. (1989). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Bromera, vol. 2.

Pujolar Cos, J. (2002). "Panorama de la sociolingüística". A: Pujolar, Joan. *Sociolingüística catalana*. Barcelona: Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya.

Vallverdu, F. (1998). *Noves i velles qüestions sociolingüístiques*. Barcelona: Edicions 62.

Vegeu també

[Lleialtat lingüística](#)

[Substitució lingüística](#)

5.9. Normalització lingüística

La **normalització lingüística** consisteix a reorganitzar les funcions lingüístiques de la societat per tal de readaptar les funcions socials de la llengua a unes condicions “externes” canviants. És un procés que intenta afavorir que la llengua que ha patit un procés de minorització o que no ha desenvolupat totes les seves potencialitats, recuperi l'estatus i incorpori elements que li permetin construir un instrument de comunicació i de cultura.

[Lluís V. Aracil](#)³² va donar una nova forma a aquest terme a final dels anys seixanta, substituint el de "planificació lingüística", que era més usat. Segons les paraules de l'autor:

Durant el meu servei militar (1964-65) [...] vaig embastar les idees que presentaria poc després a Nancy sota el títol *Conflit linguistique et normalisation linguistique dans l'Europe nouvelle* [...] Una part d'aquella (encara rudimentària) construcció era una noció de “[normalització lingüística](#)” inspirada en diverses fonts –com ara la codificació legal, la planificació econòmica, etc. En realitat, era una temptativa de síntesis que tenia molt més a veure amb la sociologia i amb la història que no pas amb cap mena de gramàtica³³”. Per tant, la normalització lingüística no comprèn tan sols aspectes purament lingüístics, sinó també ha de considerar factors socials i polítics. Respecte a aquests últims, la subordinació política a una

³² L. V. Aracil (1983). *Dir la realitat*, Barcelona: Ed. Països Catalans, 96.

³³L. V. Aracil (1983). *Dir la realitat*. Barcelona: Ed. Països Catalans, 96.

altra comunitat que imposa una llengua dominant provoca que la situació en la qual es desenvolupa el procés de normalització tingui uns paràmetres singulars, considerant que no es té un estat polític propi i que existeix un conflicte lingüístic. Aquest és el cas de Catalunya, el País Basc i el Quebec. Cal considerar que tota normalització comporta elaborar i difondre normes d'ús lingüístic i això implica que l'objectiu és el fet que, des del punt de vista social, hi hagi una actitud favorable envers la llengua i una esperança de futur. Aracil, i més tard Toni Mollà i Amadeu Viana³⁴, insisteixen en el fet que el procés de normalització lingüística té caràcter prospectiu de resposta al conflicte lingüístic; per tant, és dinàmic i previsor.

No existeix una definició unívoca d'aquest concepte. Es tracta d'un procés amb característiques singulars en cada context sociolingüístic. Per tant, la normalització pot afectar el codi lingüístic, els usuaris d'aquest codi i l'organització lingüística territorial, que seria el mateix que dir que la Normalització Lingüística implica dos processos paral·lels: un social i un altre lingüístic. Així mateix, s'han emprat diferents termes relacionats amb aquest concepte: **codificació** o **normativització** i **estandarització**, més estretament lligat a aspectes lingüístics, i **planificació lingüística** i **política lingüística**, lligades a la vessant social i política. La normalització entraria en aquest últim àmbit. En els casos en els quals s'ha dut a terme un procés d'aquestes característiques en territoris que vivien un conflicte lingüístic generat per la subordinació política i cultural, com en el cas català, es poden identificar unes fases, més o menys, regulars: la primera es refereix a l'augment del nombre d'usuaris de la llengua per normalitzar, i a l'augment de la seva freqüència d'ús; el segon es refereix a la irrupció d'aquesta llengua en els àmbits fins llavors ocupats per l'altra, normalment els àmbits públics i formals³⁵.

Els principals models de planificació lingüística són el model d'**Einar Haugen**, centrat en els aspectes formals i amb l'objectiu de descriure com un dialecte passa a ser llengua o un vernacle, una varietat normalitzada; el model de **Heinz Kloss**, centrat en la vessant formal i social, i el model de **Joan Rubin**, centrat a la vessant social.

El cas català

Els eixos vertebrals de la identitat com a poble català i com a nació són la llengua i la cultura catalanes. El català ha passat a ser la llengua vehicular de l'Administració, com marca la **Llei de Política Lingüística de 1998**, tot i la permanència de reductes com el camp judicial en el qual en les

³⁴T. Mollà i A. Viana (1989). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Bromera, vol. 3.

³⁵ *Ibid.* 105.

vistes oral, les instruccions de causes i la publicació d'edictes, sentències i altres documents s'empra, en gran mesura, el castellà (Ferrando i Nicolàs³⁶). De gran èxit han estat les actuacions de les polítiques de recuperació lingüística en els camps de l'educació i dels mitjans de comunicació.

El català és la llengua de l'ensenyament en el nivell no universitari i, en menor grau, la seva presència també és significativa a la Universitat. El sistema educatiu en català i el sistema d'immersió lingüística de reconegut prestigi han provocat una coneguda polèmica. El cas de la sentència del [Tribunal Suprem](#) posant en joc el sistema educatiu en català, arran d'una demanda d'una família que volia que els dos fills fossin escolaritzats en castellà, va crear alarma en l'opinió pública. El resultat fou que el [Tribunal Superior de Justícia](#) va avalar el sistema d'ensenyament a Catalunya, encara que insta a considerar l'atenció individualitzada en casos com els de la família demandant. D'aquesta manera quedaven també respectats els dos objectius del Pla general de normalització lingüística aprovat pel Consell Executiu de la Generalitat el dia 7 de març de 1995. A grans trets, es poden resumir de la següent manera: que el català serà usat en les institucions públiques i privades en els usos públics, i que siguin respectats els drets lingüístics de cada ciutadà de Catalunya.

El 1983, es va crear la [Corporació Catalana de Ràdio i Televisió](#), d'aquesta manera es trencava amb el monolingüisme en els mitjans de comunicació i s'aconseguia arribar a altres territoris de parla catalana en els quals les lleis de política lingüística portaven camins molt diferents al de les del Principat, com ara al País Valencià i les Illes Balears, considerant que el català a la Catalunya Nord començava ja a ser un reducte molt minoritari ja en fase de decadència. El català a la televisió i la ràdio no ha aconseguit contrarestar absolutament la forta competència del castellà en els canals públics i privats, però ha aconseguit la presència del català en un àmbit fins llavors totalment del domini de la llengua espanyola. A més a més, tant la ràdio com la televisió pública a Catalunya han esdevingut un model en la indústria audiovisual i com a mitjà d'informació i model de llengua, no absent aquest últim aspecte de polèmica. En la premsa, tot i ser minoritària l'escrita en català, s'ha aconseguit també trencar amb el monolingüisme i cada cop són més els diaris que editen la versió en català. El tercer àmbit al qual les polítiques de normalització lingüística s'han dirigit amb força és el món de la cultura. Són coneguts, doncs, els espectacles teatrals creats al nostre país i la proliferació de companyies de teatre, de cantants i de grups musicals.

³⁶ A. Ferrando; M. Nicolàs (2002). "La situació actual de la comunitat lingüística catalana. Dels reconeixements institucionals espanyols (1983) als nostres dies". Materials de l'assignatura *Història de la llengua II*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya, 30

Així mateix, la literatura en català també viu un dolç moment d'esplendor i el llibre en català, amb l'impuls de subvencions institucionals, també s'ha fet un lloc en el mercat. Cal esmentar la Fira del llibre en català a Frankfurt. Importants iniciatives intenten també aconseguir que el català sigui present a la xarxa (per exemple, Vilaweb).

Malgrat tot això, alguns experts opinen que les lleis de normalització lingüística han estat tan prudents que han resultat ineficients i tot per, com diu Modest Prats³⁷, “preservar la unitat de la comunitat que viu a Catalunya, evitant de totes passades que la llengua es convertís en un element de discòrdia”³⁸. Aquest tipus d'actitud lingüística porta a pensar a alguns filòlegs que els bilingües a Catalunya acaben sent sempre els catalanoparlants, mentre que un nombre important de castellanoparlants són plenament monolingües (Prats, Rafanell i Rossich)³⁹. Aquest fenomen va ser designat per Aracil amb el sintagma de “bilingüisme unilateral”⁴⁰. La tesi segons la qual el català es troba en procés d'extinció és defensada per notables especialistes com el ja esmentat Modest Prats, i altres com August Rafanell, Albert Rossich, M. Carmen Junyent, etc. Tots aquests lingüistes, qualificats per alguns de pessimistes o apocalíptics, identifiquen el distanciament entre el català institucional, de l'escola i del món de la cultura, d'una banda, i la realitat de la societat, de l'altra. Prats, Junyent i altres han parlat del procés de “llatinització”, és a dir, l'extinció d'una llengua perquè queda limitada a àmbits d'elit cultural i acaba sent incomprendible per a la resta de la societat. Tot i que podria semblar que una possible solució és acostar el català del carrer a aquest àmbits i deixar que sigui aquest el que esdevingui model lingüístic, això suposaria la fi del català com defensa Prats, en *El futur de la llengua catalana*, i Patrícia Gabancho, en *El preu de ser catalans. Una cultura milionària en vies d'extinció*, per posar-ne dos exemples.

Tot i així, també trobem punts de vista d'altres estudiosos que, tot i que també mostren una preocupació pel futur del català, veuen diverses opcions per mantenir la llengua. Un referent important el trobem a l'article "Per a una sociolingüística prospectiva: de la profecia a la prospectiva" d'Ernest Querol (2011); l'autor ens diu: “No estan dient que el català s'extingirà, sinó que no atenyirà a la situació de monolingüisme a què, continuant fent la inveterada "percepció inútil", sempre han tingut la il·lusió que s'arribarà”. Joan Pujolar, al seu article "Els reptes de la llengua catalana" (2009), fa una crítica a les mostres de

³⁷ M. Prats; A. Rafanell; A. Rossich (1990). *El futur de la llengua catalana*. Barcelona: Empúries, 20.

³⁸ Per ampliar el tema de la política de normalització lingüística és interessant el capítol d'Albert Branchadell a *La llengua catalana al tombant del mil·lenni* (1999).

³⁹ *Ibid.* 61.

⁴⁰ L. V. Aracil (1983): *Dir la realitat*, Barcelona: Ed. Països Catalans, 208.

dades de la situació del català que sovint es presenten als debats públics, on s'acostuma a mostrar que els percentatges de catalanoparlants pateixen una disminució any rere any. L'autor se situa al moment actual de la llengua i concreta que el nombre de parlants s'ha mantingut, que s'han ampliat els usos de la llengua, que és una llengua d'ús habitual per a una gran part de la població (tot i que hi ha persones que l'usen menys que el castellà), que hi ha persones castellanoparlants que parlen en català als seus fills i filles, que un percentatge elevat d'immigrants coneix el català... Tot i així, Pujolar destaca que és cert que no s'ha acomplert el previst a les polítiques de normalització lingüística en referència al català com a llengua d'ús majoritari al País.

Referències

- Aracil, Ll. V. (1982). *Papers de sociolingüística*. Barcelona: La Magrana.
- Aracil, Ll. V. (1983). *Dir la realitat*. Barcelona: Ed. Països Catalans.
- Ferrando, A.; Nicolàs, M. (2002). “La situació actual de la comunitat lingüística catalana. Dels reconeixements institucionals espanyols (1983) als nostres dies”. Materials de l'assignatura *Història de la llengua II*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- Junyent, M. Carmen (1999). “El català: una llengua en perill d'extinció?”. *Revista d'Igualada*, 1. [<http://www.scgenealogia.org/catalunya/catala/catalaperill.htm>]
- Mollà, T.; Viana, A. (1989). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Bromera, vol. 2.
- Pradilla, M. À. (1999). *La llengua catalana al tombant del mil·lenni*. Barcelona: Empúries.
- Prats, M.; Rafanell, A.; Rossich, A. (1990). *El futur de la llengua catalana*. Barcelona: Empúries.
- Pujol, J. (1995). *Què representa la llengua a Catalunya?* Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Rovira, M. (2007). “El multilingüisme, un valor emergent”. *Noves SL. Revista de sociolingüística*. Generalitat de Catalunya. [<http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm07tardorhivern/docs/rovira.pdf>]
- CONSELL INSULAR D'EIVISSA I FORMENTERA. Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera. Pàgina web <http://www.eeif.es/significados/n-volum%20IX/normalitzacioLingu.html>
- Pujolar, J. (2009). “Els reptes de la llengua catalana.” *L'Avenç*, 350, 41-49.
- Querol, E. (2011). “Per a una sociolingüística prospectiva: de la profecia a la prospectiva”. *Treballs de sociolingüística Catalana*, núm. 21, 141-154.

Junyent, C. (2004). “El futuro del catalán: Del pesimismo de la razón al optimismo de la voluntad”. *Estudios Catalanes. Revista internacional de lengua, literatura y cultura catalanas*, 2. Santa Fe, República Argentina, p.9-31.

Vegeu també

[Normes d'ús lingüística](#)

[Ús lingüístic](#)

[Contacte de llengües](#)

5.10. Normes d'ús lingüístic

Les **normes d'ús lingüístic** són normes socials que determinen el comportament lingüístic dels parlants, per tant, són conegudes pels membres d'una [comunitat lingüística](#). Dit d'una altra manera, determinen l'adequació comunicativa entre els seus parlants, ja que estableixen unes normes de conducta lingüística que permeten, possibiliten i determinen la interacció dels seus membres⁴¹.

El terme *normes d'ús lingüístic*⁴² fou introduït pel sociolingüista valencià [Lluís Vicent Aracil](#) en referir-se al bilingüisme com la “distribució de dos idiomes en forma de *variació*”; aquesta definició incloïa la noció de [diglòssia](#) que els sociòlegs [Charles A. Ferguson](#) i [Joshua Fishman](#) havien popularitzat per a definir l'ús o tria -que en feien els parlants d'una comunitat- de diferents variants d'un idioma en ocasions diferents. Però [L. V. Aracil](#) –crític amb aquesta definició- preferí atorgar-li el terme de “normes d'ús lingüístic”: La decisió d'usar (o no usar pas) el català dins els àmbits de l'educació ‘formal’, sancionada i reconeguda pel poder establert, és una norma d'ús lingüístic anàloga a qualsevol altra –sols que més important que moltes altres”, un concepte que desenvoluparà en l'article “Educació i sociolingüística”⁴³.

[Ruiz, Sanz](#) i [Solé](#) (2001) estableixen que les normes d'ús fixen no només la [variació lingüística](#), sinó també el registre i l'idioma que els parlants usen en un àmbit determinat i en un context comunicatiu concret. A més, tenint en compte que les normes d'ús lingüístic s'engloben dins del conjunt de les diferents normes socials, es pot considerar que els seus trets distintius són equivalents als de les normes socials⁴⁴.

⁴¹ T. Mollà (2002). *Manual de sociolingüística*. Alzira: Edicions Bromera, 89.

⁴² J. Garí (1990). *El bilingüisme segons Aracil*, Agrupació Borrianenca de Cultura, 65.

⁴³ L. V. Aracil (1982). “Educació i sociolingüística”, dins *Papers de sociolingüística*. Barcelona: La Magrana, 176.

⁴⁴ F. Ruiz; R. Sanz i J. Solé (2001). *Diccionari de sociolingüística*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, Sèrie de diccionaris temàtics, 206-207.

Per tant, les normes d'ús lingüístic, com a normes socials, es caracteritzen per: a) ser diferents en funció de l'àmbit i del grup social al qual pertanyin i, per tant, poden entrar en contradicció –aleshores parlem de *conflicte de normes*- ; b) ser fruit de la diversitat de valors, creences, ideologies i representacions socials que conviuen en una societat; c) establir determinades formes de penalització als parlants que no s'hi sotmeten –com la burla, la indiferència o la recriminació indirecta; d) ser creades pels grups socials dominants, tot i que, en els grups socials no dominants, -com a contraposició-, se'n creen d'alternatives –per exemple: el llenguatge transgressor, o bé, la lleialtat lingüística-; e) com a la resta de normes socials, l'ús lingüístic s'aprèn i s'interioritza en l'àmbit familiar, a l'escola, al carrer o als mitjans de comunicació, la família; f) són potencialment canviants, si es dóna el cas que els parlants en facin un ús intencional.

Cal diferenciar, però, entre les normes lingüístiques o gramaticals (aquelles que formen part d'un codi normatiu i fan referència a l'estructura de la llengua) i les normes d'ús lingüístic (referides al comportament, les actituds i l'ús lingüístic dels parlants). Aquestes últimes condueixen l'acció dels individus i creen hàbits lingüístics que predisposaran el comportament futur dels parlants⁴⁵.

Un hàbit lingüístic consolidat, per exemple, -que varem heretà com a norma lingüística durant el franquisme- és el fet que un catalanoparlant es dirigeixi en castellà a un castellanoparlant encara que aquest sàpiga o entengui el català, o bé, parlar en castellà a un estranger malgrat aquest no sàpiga castellà ni català. És un exemple d'*ús lingüístic convencional* que la societat catalana l'ha adaptat i considerat normal en perjudici de la substitució de la llengua autòctona.

Aracil, en el seu article ja citat “Educació i sociolingüística”, fa referència als dos tipus d'usos lingüístics i, defineix *l'ús convencional* com aquell:

Subjecte a un sistema de normes, que exerceix la “funció de fons o marc de referència”, són normes més o menys “maquinals” i, en certs sectors socials i geogràfics de la nostra societat es reclou l'ús del català dins uns àmbits convencionals amb connotacions o adherències que semblen bloquejar l'extensió del seu ús⁴⁶.

En canvi, dirà de *l'ús intencional*:

Depèn de les actituds, les motivacions i els objectius de les persones. Les situacions concordants de molts individus en moltes situacions poden transformar les normes d'ús lingüístic. És típic que el simple ús d'una determinada varietat lingüística dins uns determinats contextos no-convencionals siguin social i políticament marcat i marcant, ja que es tracta d'un acte deliberat, amb una càrrega simbòlica i polèmica. [...]És clar que l'ús del català fora dels seus àmbits convencionals actuals pot ésser mal interpretat i provocar reaccions desfavorables

⁴⁵ Vegeu pàg. 7 del web Argumenta: http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_13/pdf/Tria%20de%20llengues_2.pdf

⁴⁶ L. V. Aracil (2008). “Educació i sociolingüística”, A: *Treballs de sociolingüística catalana*. Barcelona: IEC, 2, 45 <<http://revistes.iec.cat/index.php/TSC/article/view/5762/10860> >

—risc que acompanya a tot intent de forçar la situació⁴⁷.

I afirmarà que, per contrast, l'ús intencional ens ajuda a entendre l'ús convencional: "Les normes d'ús són dictades i reforçades per una societat que les imposa d'una manera quasi irresistible, són impersonals, objectives, encara que siguin pures convencions, semblen una 'necessitat natural'. La gent les compleixen i les fan complir, sense saber per què, sense adonar-se'n. Però en realitat han estat el resultat d'un joc de forces [...] . Són sempre respostes a (i solucions de) problemes pràctics, quasi tots els quals són dilemes"⁴⁸.

Per tant, parlarem d'ús *intencional* quan aquestes normes d'ús "convencional" es posen en dubte i no són seguides per determinats grups socials que es mostren disconformes i decidits a recuperar l'ús de la llengua, Aracil posa com a exemple el fenomen de la Nova Cançó catalana. Aquest és el cas també de les polítiques lingüístiques establertes tant pels governs com per les societats civils. En aquest sentit, Aracil utilitzarà l'expressió **normalització lingüística** -en el seu treball "Conflit linguistique et normalisation linguistique dans l'Europe nouvelle"-⁴⁹ per actuar, amb les normes de funcionament sociocultural d'una llengua, sobre una comunitat lingüística per tal de canviar les actituds, les normes de comportament i els usos:

"[...] la normalització lingüística [...] consisteix a reorganitzar les funcions lingüístiques de la societat per tal de readaptar les funcions socials de la llengua a unes condicions 'externes' canviants"⁵⁰.

"[...] la normalització consisteix sobretot a elaborar i posar en vigor sistemes de normes d'ús lingüístic"⁵¹.

Guillem Calaforra⁵² ens parla de la naturalesa de les normes d'ús: "són patrons normatius implícits que formen part de la competència comunicativa i que regulen l'aparició de les varietats lingüístiques en els diferents àmbits d'ús". Quan apareix una varietat en un àmbit que no li pertoca es produeix un *conflicte lingüístic*, és a dir, una transgressió efectiva d'una norma d'ús motivada per l'ús lingüístic intencional del parlant i, com a conseqüència, es crea la situació conflictiva. Afirmarà

⁴⁷ *Ibid.* 46.

⁴⁸ L. V. Aracil (1982). "Conflicte lingüístic i normalització lingüística a l'Europa nova", dins *Papers de sociolingüística*. Barcelona: La Magrana, 150-152.

⁴⁹ A. Bastardes (1994). "Persistència i canvi en el comportament lingüístic: la planificació sociolingüística". *Treballs de sociolingüística Catalana*, 12, 1, 31-39. <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000063%5C00000059.pdf>

⁵⁰ *Ibid.*, 29, 30.

⁵¹ *Ibid.*, 29, 30.

⁵² G. Calaforra (1997). "Ús intencional: la transgressió i acció social significativa" dins "La cosificació de les normes d'ús lingüístic. Aspectes sociològics d'un discurs distorsionant", *Caplletra*, 21, 2.

també que la repetició constant d'un ús lingüístic intencional pot canviar els hàbits de comportament, és a dir, pot propiciar la inversió d'un procés de substitució d'una llengua minoritzada i, per tant, significaria canviar-ne també les normes d'ús.

L'escriptor i periodista Joan Garí⁵³ (1990) fa referència al terme aracilià de la “normalització lingüística” és com la solució positiva al conflicte lingüístic i, ja que diu, “consisteix en la restitució en la llengua X de les normes d'ús conculcades per l'acció de Y”. Així mateix, recull que, segons Aracil, la normalització és una reorganització de les funcions lingüístiques de la societat per tal de readaptar les funcions socials de la llengua. Per això, diu el sociòleg, la normalització ha ser *conscient, prospectiva i previsor*a.

Antecedents

Els primers en encunyar el concepte “normes d'ús” van ser Joshua Fishman (1971), i William Labov (1983). Fishman les definia com “pautes socials, acceptades àmpliament, d'ús lingüístic i de conducta i actitud envers la llengua”⁵⁴.

En l'àmbit català, ja s'ha dit que va ser Lluís V. Aracil qui va introduir aquest terme i va destacar que l'ús lingüístic obeeix a certes normes o hàbits.

Francesc Vallverdú⁵⁵ recull l'estudi de Kathryn A. Woolard que analitza la situació de normes d'ús lingüístic des del punt de vista de la sociolingüística del català. Segons el seu estudi, la norma tradicional es basava en emprar només el català entre els catalanoparlants. En aquells anys (1979-1980) va identificar també casos en els quals la tria de la llengua es feia segons la llengua que es parlava en aquell moment. És l'inici de la norma bilingüe.

Referències

ARGUMENTA: Serveis lingüístics de la UB, UAB, UPC, UPF, UdG, UdL, URV, UOC, UVIC. *Argumenta* [en línia]. Barcelona: setembre 2006 [Data de consulta: dd-mm-aa]. Unitat 13. Quina llengua trio. Disponible a: http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_13/pdf/Tria%20de%20llengues_2.pdf

Aracil, Ll. V. (1982). “Conflicte lingüístic i normalització lingüística a l'Europa nova”. “Educació i sociolingüística”. A: Aracil, L.V. (1982). *Papers de sociolingüística*, (pàg. 23-38; 129-218, respectivament). Barcelona: La Magrana.

⁵³J. Garí, *Ibid.*, 65.

⁵⁴J. A. Fishman (1971). “The Sociology of language: an interdisciplinary social science approach to language in society”. Dins J. A. Fishman. *Advances in the Sociology of language*. La Haia: Mouton, 219.

⁵⁵F. Vallverdú (1998). *Velles i noves qüestions sociolingüístiques*. Barcelona: Edicions 62.

Bastardes, A. (1994). “Persistència i canvi en el comportament lingüístic: la planificació sociolingüística”. *Treballs de sociolingüística Catalana*, 12, 1, 31-39. <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000063%5C00000059.pdf>

Calaforra, G. (1997). “La cosificació de les normes d’ús lingüístic. Aspectes sociològics d’un discurs distorsionat”. *Caplletra*, 21, 147-159. Disponible a: http://www.uv.es/~calaforr/sl_rules.html

Fishman, J. A. (1971). “The Sociology of language: an interdisciplinary socialscience approach to language in society”. A: Fishman, J.A. *Advances in the Sociology of language*. La Haia: Mouton, p 219.

Labov, W. (1983). *Modelos sociolingüísticos*. Madrid: Cátedra.

Mollà, T. (2002). *Manual de sociolingüística*. Alzira: Edicions Bromera, 89.

Ruiz, F.; Sanz, R.; Solé, J. (2001). *Diccionari de sociolingüística*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, Sèrie de diccionaris temàtics, 206-207. <http://www.um.es/tonosdigital/znum2/Resenas/ReseaLabordaTonos2.htm>

Vallverdú, F. (1998). *Velles i noves qüestions sociolingüístiques*. Barcelona: Edicions 62

Vegeu també

[Conflicte lingüístic](#)

[Diglòssia](#)

[Normalització lingüística](#)

5.11. Patrons sociolingüístics

Els **patrons sociolingüístics** (*sociolinguistic patterns*) són les coordenades que determinen l'ús lingüístic. La sociolingüística centra el seu estudi en l'ús lingüístic i en la diversitat que aquest presenta. El punt central és la relació entre llengua i societat. Mentre la Lingüística s'ocupa de l'anàlisi de l'estructura interna de les llengües, la **sociolingüística** estudia l'ús en relació amb el context social, és a dir, estudia la llengua en el seu medi, per això, s'empra la designació d'ecologia de les llengües (**Einar Haugen** i **Michael Halliday** són pioners en l'estudi d'**ecolingüística**).

Segons **Toni Mollà** i **Carles Palanca**, les coordenades que determinen l'**ús lingüístic** s'esquematitzen així: qui parla a qui i en presència de qui (les persones), de què parla (el tema), on (el lloc), per quin mitjà (el canal), com (la manera), amb quina intencionalitat (la intenció), etc. Per tant, són els

factors que determinen l'ús lingüístic (edat, gènere, sexe, classe social, estil, xarxa social, etc.). Segon **Joan Pujolar**, respecte del terme “patró”, procedent de l'anglès *pattern*, és un element clau de la perspectiva sociolingüística que té com a origen els estudis de **William Labov**, *The Social Stratification of English in New York City* (1966), impulsor de l'estudi de la sociolingüística en comunitats urbanes a partir d'anàlisis quantitatives. Pujolar defensa que la traducció més adient en català és “regularitat”: “La descoberta de patrons o regularitats en els fenòmens de variació permeté d'argumentar que la parla (angl. speech) és estudiable científicament”⁵⁶.

Antecedents

El concepte té el seu origen en el llegat de **William Labov** (*Sociolinguistic patterns*), que va demostrar que la parla, un fet individual i que quedava al marge de l'estudi, en la dicotomia entre langue/parole de **Ferdinand Saussure** té uns patrons sistemàtics que permeten la seva anàlisi. Per tant, en la parla real es poden formular unes regles que permeten estudiar l'aparició d'un determinat tret lingüístic d'una manera científica, fent un ús conscient i actiu del mètode empíric. Calia anar a la realitat, a la vida quotidiana, per entendre la lògica dels usos lingüístics, per trobar-ne les seves regularitats. Aquest interès de Labov va començar en l'observació de les diferents modalitats de parla en els entorns urbans, és a dir, a partir de la parla es pot saber a quin barri pertany l'emissor i amb això, la classe social. Aquest fet el va portar a estudiar el canvi lingüístic segons els trets lingüístics que són acceptats o deixats de banda pels parlants d'un determinat grup social i segons alguns trets de l'individu, com l'edat. En paraules de Pujolar, Labov argumentà que es podien formular unes regles variables “que poden ajudar a predir la probabilitat d'aparició d'un tret lingüístic concret”. Per tant, va formular unes regles sociolingüístiques que va anomenar “**variables lingüístiques**”.

El cas català

Miquel Àngel Pradilla (2003)⁵⁷ recull les aportacions més significatives sobre la perspectiva variacionista en l'àmbit català. Destaca **F. Gimeno** com l'introduïdor de la sociolingüística de la variació en l'estudi del català des de la Universitat d'Alacant. Una de les primeres contribucions és la tesi doctoral de **Brauli Montoya** en la qual es tracta el canvi lingüístic des d'un punt de vista sincrònic com diacrònic. Destaca, així mateix, el grup de treball de la Universitat de Barcelona i després a la Rovira i Virgili. Esmenta també els treballs en aquesta línia publicats per **J. Carrera**, **J.**

⁵⁶J. Pujolar (2002). “Panorama de la sociolingüística”. A: Pujolar, Joan: *Sociolingüística catalana*. Barcelona: Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya, 11.

⁵⁷M. A. Pradilla (2003). “Les representacions del variacionisme en l'àmbit de la llengua catalana. Transferències i transaccions”, a *Noves S.L., Revista de sociolingüística*, 3. [<http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm03tardor>]

Referències

- Labov, W.(1983). *Modelos lingüísticos*. Madrid: Ediciones càtedra. Traducción José Miguel Marinas Herreras. Títol original: *Sociolinguistic Patterns*.
- Pujolar Cos, J. (2002). "Panorama de la sociolingüística". A: Pujolar, Joan: *Sociolingüística catalana*. Barcelona: Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya.
- Pradilla, M. A. (2003). "Les representacions del variacionisme en l'àmbit de la llengua catalana.Transferències i transaccions". A: *Noves S.L., Revista de sociolingüística*, 3. [<http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm03tardor/docs/pradilla.pdf>]
- Mollà, T.; Palanca, C. (1987). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Bromera, vol. 1. Pradilla, Miquel Àngel (2003). "Les representacions del variacionisme en l'àmbit de la llengua catalana. Transferències i transaccions". A: *Noves S.L., Revista de sociolingüística*, 3. [<http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm03tardor/docs/pradilla.pdf>]
- Pujolar Cos, J. (2002). "Panorama de la sociolingüística". A: Pujolar, Joan: *Sociolingüística catalana*. Barcelona: Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya, 5-56.

5.12. Sociolingüística interaccional

La **sociolingüística interaccional** o interpretativa és una tendència (en realitat un conjunt de persones i mètodes molt diversificat) de la **sociolingüística** que considera que el llenguatge contribueix a crear l'estructura social i no es limita a reproduir-la. La realitat social es construeix i reconstrueix en la interacció comunicativa i no té existència prèvia a la mateixa. Aquesta perspectiva es contraposa a l'altra gran tendència de la **sociolingüística** que és la **sociolingüística correlacional** (sustentada en el model correlacional o estructural, de tall racionalista, relacionat amb la sociologia clàssica de **Drukheim, Weber, Marx o Parsons**) que considera que les categories socials són prèvies al llenguatge i els usos lingüístics estan determinats, en gran mesura, per l'organització social.

Segons **Tannen**, els principis fonamentals són:

- Els rols socials es creen en la interacció; no tenen existència prèvia a la mateixa.
- La parla i l'acció creen el context
- La interacció és el resultat de la "producció articulada" de les diverses formes de parlar

dels individus.

- Cap acte lingüístic té significat si no es contextualitza.

Per la sociolingüística interaccional el sistema lingüístic no presenta un interès especial en si mateix excepte en la mesura que sigui la clau per definir les rutines conversacionals, analitzar els actes de la parla o captar adequadament les regles de la interacció.

La sociolingüística interaccional es nodreix de les aportacions de l'[etnografia de la comunicació](#) (Gumperz i Hymes) i procura integrar altres aportacions procedents de perspectives microsociològiques com l'[interaccionisme simbòlic](#) (Goffman), l'[etnometodologia](#) (Garfinkel) i l'[anàlisi de la conversa](#), junt amb altres aportacions de la pragmàtica filosòfica, la psicologia social o la ciència cognitiva. Amb els instruments d'aquestes disciplines, la sociolingüística interaccional duu a terme una anàlisi en profunditat que relaciona les anàlisis microsociològiques de tipus qualitatiu i intensiu amb una teoria social que els hi proporciona una major projecció i que contribueix a explicar, des d'un punt de vista social, els comportaments comunicatius, els valors, els supòsits i els conflictes que es produeixen entre els qui participen en una interacció.

Conceptes clau de la sociolingüística interaccional són la [inferència conversacional](#) i els [indicis i convencions contextualitzadores](#) aportats per Gumperz, que és considerat un dels principals inspiradors d'aquest corrent. Aquest enfocament s'ha emprat per analitzar les interaccions que es produeixen en aquells àmbits de la vida social en què els qui hi participen tenen entre si una relació desigual i, en conseqüència tenen sistemes de valors que fan que es comportin de manera diferent a l'hora de realitzar processos d'inferència per interpretar allò que passa en les interaccions en les que hi participa.

Referències

- Calsamiglia, H.; Tusón, A. (2004). *Las cosas del decir: Manual de análisis del discurso*. Barcelona: Ariel.
- Pujolar, J. (2002). "Panorama de la sociolingüística". A: Pujolar, Joan: *Sociolingüística catalana*. Barcelona: Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya.
- Gumperz, J. J. (1982). *Discourse strategies*. Cambridge: University Press.
- ____ (1982) *Language and social identity*. Cambridge: University Press.
- Rodríguez Mendoza, J. (2007). *Lenguaje y sociedad: la alternativa tu/usted en San Sebastián de la Gomera*. La Laguna: Universidad de La Laguna.
- Tannen, D. (1994). *Género y discurso*. Barcelona:

Paidós.

Vegeu també

Etnografia de la comunicació

Interacció lingüística

5.13. Transmissió lingüística intergeneracional

La **transmissió lingüística intergeneracional** és el procés a través del qual una llengua es transmet, o no, d'una generació a l'altra, mecanisme que es produeix en la gran majoria dels casos en el si de la família. Per això es denomina de vegades “transmissió lingüística familiar intergeneracional”. Així és com la defineix **Joaquim Torres**⁵⁸ i la identifica amb un aspecte cabdal de la **sociolingüística**. Cal considerar que la transmissió entre generacions assegura la supervivència d'una llengua i que la interrupció d'aquest procés podria suposar-ne la desaparició. Aquesta interrupció es dona en el cas dels immigrants, en què es transmet la llengua del territori i, evidentment, en situacions de conflicte lingüístic, en les quals la llengua dominant va restant àmbits d'ús a la llengua recessiva. **Antoni Mas** i **Brauli Montoya**⁵⁹ recorden que dos factors influeixen en l'individu a l'hora d'escollir una llengua d'ús i de transmissió als seus fills: les seves funcions instrumental (la utilitat de l'ús) i identificadora (com a símbol de pertinença a una comunitat). Per tant, insisteixen que es tracta d'un fenomen que ha de ser estudiat d'una manera interdisciplinària des de la perspectiva de la **psicologia social**, la **sociologia** i la **sociolingüística**. El mètodes emprats per a l'estudi d'aquest procés acostumen a ser de caràcter qualitatiu: a partir d'entrevistes obertes sobre la vida dels parlants, i de caràcter quantitatiu: a partir d'entrevistes tancades de preguntes molt concretes i amb opcions de resposta tancades. Aquests mètodes, que poden ser complementaris, tenen com a objectiu d'analitzar i de comprendre el procés d'interrupció de la transmissió lingüística i entendre millor com pot ser el procés contrari: la revernacularització. Aquests estudis permeten reorganitzar aquest últim procés i millorar els models de planificació. Comprendre correctament l'ús i la transmissió familiar és crucial per dur a terme una planificació lingüística amb èxit.

⁵⁸J. Torres (2011): “La transmissió lingüística intergeneracional” a *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008: anàlisi*. Volum I. Les llengües a Catalunya: coneixements, usos, transmissió i actituds lingüístics. Barcelona: Direcció General de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya, 41-56.

⁵⁹A. Mas; B. Montoya (2011). “La transmissió lingüística del català: estat de la qüestió i avaluació analítica”, *Treballs de sociolingüística catalana*, núm 21, 95-103.

El cas català

En el cas de llengües sotmeses al perill de minorització com la catalana, l'anàlisi de l'estat de la transmissió familiar és essencial per saber la vitalitat de la llengua i predir-ne el futur. Els treballs sobre aquest tema han prosperat en l'àmbit de la sociolingüística catalana amb especialistes com Joaquim Torres, que va proposar un mètode d'anàlisi a través de l'índex de transmissió intergeneracional (ITIC), Ernest Querol, Brauli Montoya, Paul Edward O'Donnell, Emili Boix, etc. Un dels trets singulars del cas català és el fet que la transmissió intergeneracional té característiques molt diferents en els territoris de parla catalana, cosa que explica la proliferació de publicacions dedicades a aquest fenomen en àrees geogràfiques concretes. Així, per exemple, els usos a l'Aran han estat estudiats per Montserrat Martínez i Anna Torrijos; al País Valencià, per Brauli Montoya; a la Catalunya Nord, per Joan Pere Le Bihan; a Mallorca, per Joan-Albert Villaverde; a l'Alguer, per Enrico Chessa, a Andorra i a Catalunya, per Joaquim Torres, i Ernest Querol ha dut a terme una comparativa dels usos de les llengües a les Illes, Catalunya, el País Valencià i Andorra, entre altres aportacions.

Joaquim Torres ha proposat l'anàlisi de la transmissió familiar a partir de l'índex de transmissió intergeneracional del català (ITIC). L'ITIC és un mitjà per calcular i expressar en forma d'índex el canvi lingüístic que es produeix entre l'herència lingüística rebuda dels progenitors i l'opció que l'enquestat tria per als seus fills. És un índex per calcular la vitalitat de la llengua. La seva fórmula és $ITIC = (\%CatF - \%CatP) / 100$, que vol dir que “Restant el percentatge de l'opció "Prioritàriament català" de la variable "Llengua parlada amb els progenitors" (%CatP) del percentatge de la mateixa opció corresponent a la variable "Llengua parlada amb els fills" (%CatF), i dividint per 100” (Joaquim Torres⁶⁰). (Aquest mètode s'ha d'aplicar en els diferents territoris i es pot emprar en l'estudi de la vitalitat de qualsevol llengua.

La taula següent mostra les diferències en la transmissió intergeneracional als territoris de parla catalana:

Ús lingüístic amb els progenitors i amb els fills 2003-2004 (Percentatges)

Llengua	l	l	l	l	l	l	l	l	l	l	l	l	l	l
	l. amb l.	l. amb l.	l. amb l.	l. amb l.	l. amb l.	l. amb l.	l. amb l.	l. amb l.	l. amb l.	l. amb l.	l. amb l.	l. amb l.	l. amb l.	l.
	prog.	prog.	prog.	prog.	prog.	prog.	prog.	prog.	prog.	prog.	prog.	prog.	prog.	
	amb	amb	amb	amb	amb	amb	amb	amb	amb	amb	amb	amb	amb	
	fills		fills		fills		fills		fills		fills		fills	

⁶⁰ J. Torres (2007). “L'ús familiar i la transmissió lingüística intergeneracional”, a Ernest Querol (coord.), *Llengua i societat als territoris de parla catalana a l'inici del segle XXI*. L'Alguer, Andorra, Catalunya, Catalunya nord, la Franja, Illes Balears i Comunitat Valenciana. Barcelona: Secretaria de Política Lingüística. Generalitat de Catalunya.

	An		Ca		Ill		Fr		P.		L'		Cata		
	dorra		talunya		es		anja		Valencià (zona cat.)		Alguer		lunya Nord		
priorità		2	4	3	5	4	4	7	7	3	3	2	3	7	1
ament català	9,2	6,4	9,5	0,9	1,3	8,3	0,5	2,2	6,9	9,3	0,1	,8	,0	,1	
català/u		5	7	5	7	5	4	6	3	5	5	5	2	2	2
na altra llengua	,9	,4	,9	,9	,4	,4	,4	,2	,7	,9	,7	,6	,5	,4	
altres		6	4	5	4	5	4	2	2	5	5	7	9	9	9
situacions	4,9	6,3	4,6	1,1	3,3	7,3	3,1	4,6	7,4	4,9	4,2	3,6	0,5	6,6	

Font: Joaquim Torres (2007)

En dos territoris, Andorra i Catalunya, la transmissió intergeneracional no s'ha trencat i la llengua catalana gaudeix d'una capacitat d'atracció i de valoració social mentre que a l'extrem oposat, a l'Alguer i a la Catalunya Nord, està en procés de substitució avançat. Les Illes i el País Valencià se situen en una posició intermèdia, la Franja de Ponent es troba en una situació més difícil de classificar. Aquest fet diferencial s'explica, segons Torres, per quatre factors bàsics, als quals s'afegeix també el socioeconòmic, que s'entrecreuen i incideixen de forma diferent segons el territori: el grau d'autogovern, l'oficialitat de la llengua, la voluntat institucional a favor d'aquesta i la preocupació social per la llengua.

Referències

Mas, A.; Montoya, B. (2011). “La transmissió lingüística del català: estat de la qüestió i avaluació analítica”, *Treballs de sociolingüística catalana*, 21, 95-103.

Torres, J.(2007). “L'ús familiar i la transmissió lingüística intergeneracional”. A: Ernest Querol (coord.). *Llengua i societat als territoris de parla catalana a l'inici del segle XXI*. L'Alguer, Andorra, Catalunya, Catalunya nord, la Franja, Illes Balears i Comunitat Valenciana. Barcelona: Secretaria de Política Lingüística. Generalitat de Catalunya.

Torres, J. (2011). “La transmissió lingüística intergeneracional” a Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008: anàlisi. Volum I. *Les llengües a Catalunya: coneixements, usos, transmissió i actituds lingüístics*. Barcelona: Direcció General de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya. Bibliografia selectiva consultable al Centre de Documentació de la Direcció General de Política Lingüística Transmissió lingüística intergeneracional (2000-2011)

<http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Docs%20del%20Centre%20de%20Documentacio/Bibliografies%20selectives/Arxius/Selec_TransmissioII.pdf>

Conjunt d'obres ressenyades relatives al tema de la transmissió lingüística intergeneracional [darrera actualització: 04-09-2012]

5.14. Ús lingüístic

L'**ús lingüístic** és tot allò que l'individu comunica com a emissor i rep com a receptor. És l'objecte d'estudi de la sociolingüística. Consisteix en el conjunt de relacions i connexions que hi ha entre una llengua i els medis socioculturals en què funciona i existeix. Juntament amb l'estructura lingüística, constitueix part integrant d'una llengua.

[Lluís V. Aracil](#) el defineix de la següent manera "L'ús lingüístic pot i deu ésser definit com a la totalitat de les connexions dinàmiques entre la llengua (com a estructura) i la matriu sociocultural en què ocorre i funciona"⁶¹.

Segons Aracil hi ha quatre punts principals a subratllar quan es parla de l'ús lingüístic:

- L'ús lingüístic és un conjunt de connexions:
- És dinàmic: es transforma per causes polítiques, econòmiques o d'altra mena i no podríem explicar el **canvi lingüístic** sense parlar de l'ús lingüístic.
- És complex per més que el considerem una totalitat coherent, i cal estudiar-lo empíricament per poder-lo entendre per complet.
- És, alhora, divers i variable: els diferents individus poden seleccionar les varietats que els cal utilitzar segons la situació concreta en què es trobin. És també un dels indicadors del grau de viabilitat d'una llengua.

Tipus d'usos lingüístics

Segons [Aracil](#) es poden distingir dos tipus d'ús lingüístic: l'**ús intencional** i l'**ús convencional**⁶². L'**ús intencional** fa referència a la intenció concreta de cada parlant en usar una llengua determinada. Podríem dir-ne també ús subjectiu. La intenció és l'única variable que l'usuari d'un idioma pot controlar individualment d'una forma estricta, encara que sempre hagi d'estar lligada a un referent sociocultural que faci possible la comunicació amb la resta de la comunitat de parlants de la llengua

⁶¹ L. V. Aracil (1982). *Papers de sociolingüística*. Barcelona: Edicions La Magrana, Col·lecció Els Orígens, 89-90.

⁶² *Ibid.*, 85.

concreta.

Les variacions intencionals del llenguatge, com diu Aracil, són usos d'un idioma que sonen fora de lloc, que no es circumscriuen dins les normes corrents de l'ús lingüístic.

Moltes vegades aquest ús intencional es fa servir amb to humorístic. En aquest sentit les variacions intencionals del llenguatge tenen una estructura anàloga al "llenguatge figurat" i podria substituir la figura retòrica de la ironia. Així usant una llengua (o registre lingüístic) en un context que no li és propi s'aconsegueix un efecte humorístic. Aquest ús "fora de lloc" d'una varietat lingüística fa que la transmissió d'un determinat missatge vagi molt més enllà del que indiquen el significat de les paraules que són pronunciades. L'ús d'aquesta determinada varietat lingüística en aquest context específic es transforma en part del missatge i li dona tot un altre significat.

Aquest ús intencional no només es pot usar en situacions humorístiques, també es pot usar intencionalment una llengua o registre lingüístic en un àmbit que no li és propi com a reivindicació, amb intenció de fer-lo propi, per a dur a terme un canvi.

En aquest cas, un ús lingüístic intencional constant pot transformar les normes d'ús lingüístic i per tant, esdevenir motor de canvi en els processos de substitució i normalització lingüística. Per tant, l'ús lingüístic no es un mecanisme immodificable, perquè una suma d'intencions de molts parlants en diferents situacions d'ús pot arribar a provocar canvis en les normes d'ús lingüístic convencional de les llengües. De tot plegat se'n desprèn que "l'ús intencional és, doncs, l'únic recurs de canvi sociolingüístic que depèn exclusivament dels parlants"⁶³. La intenció és una variable sociolingüística que s'ha d'estudiar amb deteniment, ja que és un factor potencial de canvi lingüístic, per què l'ús lingüístic contribueix a recuperar la llengua. L'ús convencional (o ús objectiu) està subjecte a un conjunt o sistema de normes d'ús que no poden ser transgredides, si no es vol perjudicar la comprensió entre els parlants, i que ens acostaria al que coneixem com a llenguatge estàndard. És anomenat ús lingüístic convencional perquè s'adapta a l'ús d'una societat (considerat com a ús normal). Fem ús convencional d'un idioma quan l'utilitzem en tots els seus àmbits ús, seguint les indicacions de la seva normativa i segons les seves normes d'ús comunes⁶⁴.

⁶³ *Íbid.*, 85.

⁶⁴ *Íbid.*, 85-87.

Referències

Aracil, Ll. V. (1982). *Papers de sociolingüística*. Barcelona: La Magrana.

Vegeu també

[Normes d'ús lingüístic](#)

[Normalització](#)

6. Entrades de sociolingüistes catalans

6.1. Guillem Calaforra

Guillem Calaforra (1970) és filòleg català que combina en la seva trajectòria una significativa experiència vital i intel·lectual, i una ampla experiència professional en l'àmbit de l'assessorament lingüístic. Fou tècnic mitjà de promoció lingüística al Servei de Normalització Lingüística de la Universitat de València i tècnic de l'Àrea de Dinamització Lingüística (1997-2000), així com traductor al Servei de Política Lingüística. Consultor de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya per a l'anàlisi mediàtica de la campanya "Dóna corda al català" (2005).

La interdisciplinarietat és la nota més característica de les seves aportacions que entren en els àmbits de la música, de la crítica literària, de la filosofia del llenguatge, etc.

1. **Biografia**
2. **Obra**
3. **Enllaços externs**

1. Biografia

Guillem Calaforra va néixer a Benissanó (el camp de Túria) l'any 1970. Es va llicenciar en Filologia Hispànica a la Universitat de València, especialitat Filologia Valenciana (Filologia Catalana) (1992), la seva tesi de llicenciatura es va centrar en [Wilhelm Meyer-Lübke](#): *Wilhelm Meyer-Lübke i Das Katalanische: introducció i traducció*; sota la direcció dels professors [Antoni Ferrando](#) i [Albert Hauf](#), i es va doctorar amb la tesi *Discursos en conflicto. La identidad lingüística en Galicia y en el País Valenciano*, sota la direcció de la prof. [Teresa Eminowicz-Jaśkowska](#) (2003). La defensa pública fou en llengua polonesa.

L'any 1999, va publicar *Paraules, idees i accions. Reflexions "sociològiques" per a lingüistes*, és una obra de pensament a l'estil d'una declaració d'intencions com afirma el prologuista de l'obra, [Miquel Nicolàs](#). L'obra es divideix en tres parts centrades en reflexions sociolingüístiques, en la crítica sociolingüística i en les idees d'autors com [Maragall](#), [Fuster](#) i [Aracil](#), respectivament.

Set anys més tard, publica *Dialèctica de la ironia. La crisi de la modernitat en l'assaig de Joan Fuster* i l'any 2010, *So i silenci. Assaig sobre música*.

Pel que fa a la seva experiència professional, fou examinador de la Junta Qualificadora de Coneixements de València (1993, 1994) i professor del curs de preparació per al nivell superior de la JQCV a l'Institut Valencià d'Administració Pública (1994). També treballar com a lector de llengua catalana a l'Institut de Filologia Romànica de la Uniwersytet Jagielloński de Cracòvia (2000-2003), professor ajudant ("*asystent z doktoratem*") (2004-2005), professor titular ("*adjunkt*") de la secció de Lingüística (2005). Es troba en excedència des de 2005.

Com dèiem abans, té una llarga experiència en assessoria lingüística: Consultor de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya per a l'anàlisi mediàtica de la campanya "Dóna corda al català" (2005, informe *Avaluació de la presència de la campanya "Dóna corda al català" a la premsa*), Tècnic mitjà de promoció lingüística al Servei de Normalització Lingüística de la Universitat de València (des de 1994): professor dels cursos de llengua per a universitaris (1994-1997) i tècnic de l'Àrea de Dinamització Lingüística (1997-2000).

A més a més, fou professor encarregat de l'assignatura "Gèneres literaris IV: Literatura d'idees, assaig, periodisme i crítica literària", en el Màster en Assessorament Lingüístic i Cultura Literària (Universitat de València, Departament de Filologia Catalana).

3. Obra

3.1. Llibres

[\(2010\) *So i silenci. Assaigs sobre música* Barcelona: Riurau Editors. ISBN 978-84-937037-9-0](#)

[\(2006\) *Dialèctica de la ironia. La crisi de la modernitat en l'assaig de Joan Fuster*. València: PUV. ISBN 84-370-6389-2](#)

(coord.) (2000) *Les universitats davant els reptes del multilingüisme. Actes de l'XI Trobada de Serveis Lingüístics Universitaris*. València: Servei de Normalització Lingüística / Universitat de València. ISBN 84-370-4441-3

[\(1999\) *Paraules, idees i accions. Reflexions "sociològiques" per a lingüistes*. Barcelona / València: Publicacions de l'Abadia de Montserrat / Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. ISBN 84-8415-105-0](#)

(1998) *Wilhelm Meyer-Lübke i Das Katalanische: introducció i traducció*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. ISBN 84-7283-403-4

3.2. Opuscles

(2007) *Catalan Essays and Criticism* (conjuntament amb Xavier Filella). Barcelona: Institut Ramon Llull. DL: B-38.673-2007. Trad. al. *Essay auf Katalanisch*. Barcelona: Institut Ramon Llull. DL: B-38.674-2007.

(2005) *Ideas on Ideas: Catalan Essays & Criticism*. Barcelona, Institut Ramon Llull. DL: B-42838-05. Trad. Cast. *Ideas sobre ideas: Ensayo en catalán*. Barcelona: Institut Ramon Llull. DL: B-47822-2005

3.3. Articles

(2009) "Consideracions preliminars", dins Goethe, J. W., Faust, trad. Jaume Ortolà, Barcelona, Riurau Edicions, 5-12.

(2008) «Villalonga, Tomasi di Lampedusa i la "condició insular"», *Randa*, 60 (*Homenatge a Jordi Carbonell*, 6), 99-115.

(2007a) "Entre la hipertròfia i la crisi. La d'idees recent en català", *L'Espill*, 26 (tardor 2007), 98-107.

(2007b) "Joan Fuster i la influència germànica", dins PONS, A. I ŠKRABEC, S. (curadors), *Carrers de frontera. Passatges de la cultura alemanya a la cultura catalana. Vol. 1*, Barcelona: Institut Ramon Llull, pàg. 322-323.

(2007c) ["El mesianismo ofendido: el discurso público en Polonia sobre la Unión Europea"](#), [La Torre del Virrey](#), 3, 52-57.

(2007d) «["Una terrificante insularità di animo"](#): rozważania o powieściach Bearn L. Villalongi i Lampart G. Tomasiego di Lampedusy», dins ŁUKASZYK, E.(ed.), *Archipelagi wyobraźni. Z dziejów toposu wyspy w kręgu literatur romańskich*, Cracòvia: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 121-136.

(2007e) "Sobre el discurs crític i l'ortodòxia", dins CZERNILOFSKY, B; ROVIRÓ, B.; CICHON, P.; HOINKES, U.; TANZMEISTER, R. (eds.), *El discurs sociolingüístic actual català i occità. Lo discors sociolingüístic actual catalan e occitan*, Viena: Praesens Verlag, 101-118.

(2006) ["Ús lingüístic, legitimitat i discurs: consideracions weberianes"](#), [Caplletra](#), 37 (tardor 2004), 197-216.

(2005a) "Introducció" dins WEBER, M., *La ciència i la política*, València: Publicacions de la Universitat de València, 7-16.

(2005b) "Introducció" dins MIŁOSZ, C., *La ment captiva*, València: Publicacions de la Universitat de València, 9-29.

(2005c) "Propostes i despropòsits: aspectes del gonellisme", *Els Marges*, 77, 51-73.

[\(2005d\) «Fuster contra Fuster \(i la literatura alemanya\)», dins Carbó, F. \(ed.\), Joan Fuster, viciós de la lectura. II Jornada "Joan Fuster"». València: PUV, 51-80.](#)

(2004a) "La doctrine comme séduction et comme prison", *Europe. Revue littéraire mensuelle*, 902-903 [82e année, Juin-Juillet], 255-266.

(2004b) "L'enfocament conflictivista en la sociolingüística catalana", *Romanica Cracoviensia*, 4, 177-189.

(2004c) "Pokusa i więzienie", *Gazeta Wyborcza*, 4-5 setembre 2004, 27-28.

(2004d) "Między esejem a naukami społecznymi: Joan Fuster i Lluís Vicent Aracil", *Studia iberystyczne*, 3, 99-112.

(2003a) "Un famós "escriptor desconegut"", *L'Espill*, 13, 163-166.

(2003b) "Tot allò que és sòlid s'esvaeix en l'aire", *Serra d'Or*, 523-524 [juliol-agost], 28-31.

(2003c) "Un ganivet que ens remena per dins. Rescat o resurrecció de Stanisław Jerzy Lec", dins LEC, S. J., *Pensaments despentinats*, ed. de Guillem Calaforra i Ewa Łukaszyk, València: Brosquil Edicions, 5-44.

(2002a) "Language Use and Political Thought in Catalonia (18th – 20th Centuries)", *Kwartalnik Neofilologiczny*, rocznik XLIX, zeszyt 1/2002, 67-79.

(2002b) "Quan la sociolingüística abandona l'infantilisme — quatre comentaris sobre una novetat bibliogràfica", *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 16, 5-92.

[\(2002c\) "El dietari en Fuster i Sciascia", *Romanica Cracoviensia*, 2, 17-30.](#)

(2000a) “Presentació”, dins *Actes de l’XI Trobada de Serveis Lingüístics Universitaris. Les universitats davant els reptes del multilingüisme* (València: Universitat de València), 7-12.

(2000b) “Les llengües absoltes? Un liberalisme contra caníbals i gurus”, *L’Espill*, 5, 25-43 (amb Pol Ferrando).

[\(1999\) “La sociolingüística segons Lluís V. Aracil”, dins KAILUWEIT, R. & RADATZ, H.-I. \(red.\), *Katalanisch: Sprachwissenschaft und Sprachkultur* \(Frankfurt am Main, Vervuert Verlag\), 73-99.](#)

[\(1997\) “La cosificació de les normes d’ús lingüístic — Aspectes sociològics d’un discurs distorsionat”, *Caplletra*, 21, 147-159.](#)

[\(1996\) “Algunes observacions sobre les actituds interdialectals, la planificació lingüística i l’àmbit educatiu”, dins *Actas do IV Congresso Internacional da Língua Galego-Portuguesa na Galiza* \(A Corunha, AGAL\), 21-28.](#)

(1995) “Revisió de la Decadència”, *Abalorio*, 22, 76-83.

(1994a) “La unitat de la llengua com a fet científic i com a *argumentum ex auctoritate*: revisió crítica”, *Zeitschrift für Katalanistik*, 7, 37-56.

(1994b) “Intuïció i encert: algunes idees sociolingüístiques de Maragall”, dins *Miscel·lània Germà Colon*, 2 / *Estudis de llengua i literatura catalanes*, XXIX, 109-127.

(1994c) “Les actituds lingüístiques: assignatura pendent”, dins *Segon simposi del professorat de valencià de l’ensenyament mitjà i de l’educació secundària obligatòria. Comunicacions i ponències* (València: Conselleria d’Educació), 345-350.

(1993a) “Un text valencià quatrecentista sobre la mort d’Alfons el Magnànim”, dins *Miscel·lània Jordi Carbonell*, vol. VI (Barcelona, Publicacions de l’Abadia de Montserrat), 37-52.

(1993b) “Sobre connotacions i implícits en la historiografia de la llengua”, dins *Miscel·lània Joan Fuster*, vol. VII (Barcelona, Publicacions de l’Abadia de Montserrat), 371-391.

[\(1993c\) “La construcció del discurs sociolingüístic”, en: *L’horabaixa*, 7, 25-35.](#)

(1992) “Sobre el conflicte lingüístic i les seues implicacions: una aproximació teòrica”, *Lauro*, quaderns d’història i societat, 6, 97-108.

4. Enllaços externs

[Pàgina web oficial de Guillem Calaforra](#)

6.2. Josep J. Conill

Josep J. Conill (Castelló de la Plana, 1961) és un sociòleg del llenguatge valencià, a més de crític cultural, literari, i poeta. Ha manifestat reiteradament la seva discrepància amb la institucionalització de la disciplina, tal com ha cristal·litzat als Països Catalans, en un estret maridatge entre quantofrènia i dialectologia social. En els seus escrits es mostra obertament partidari de considerar la [sociolingüística](#) com a [sociologia del llenguatge](#) *stricto sensu*. Les seves principals aportacions s'han produït sobretot en tres camps: l'estudi i exegesi de l'obra de [Lluís V. Aracil](#), de la qual n'és un dels principals coneixedors; la construcció de models teòrics susceptibles de donar compte alhora de les situacions de contacte lingüístic conflictives i consensuals, mitjançant el recurs, entre d'altres, a la teoria de catàstrofes de [René Thom](#) i a la [sociologia sistèmica](#) de [Niklas Luhmann](#); i el disseny de polítiques lingüístiques democràtiques de caire participatiu i autogestionari, destinades a respondre als reptes posats per la creixent complexitat glotològica de les societats postindustrials. D'altra banda, s'ha ocupat també molt especialment de la precària situació de la llengua catalana a la ciutat de Castelló, en articles sovint escrits amb Anna Salomé, que combinen la sociologia del llenguatge amb la crítica situacionista del "castellonerisme". És també autor d'estudis literaris sobre algun poeta modernista valencià poc conegut, com ara [Eduard Buil](#), o sobre els [poetes castellonencs del primer terç del segle XX](#), en especial [Maximià Alloza](#), autor de *Ioesa*. La seva activitat com a crític cultural s'ha manifestat sobretot a través de la pràctica de l'aforisme i de la seva activa participació al bloc col·lectiu "[Ronda de cerveses al Patio Virtua](#)". Pel que fa a la seva obra poètica, apareix com a hereva de l'herència simbolista i revela una especial preocupació per la reflexió sobre l'escriptura i la condició de l'escriptor en una època marcada per la devastació del llenguatge i la seva usurpació a mans de la burocràcia i la propaganda. Recentment, Enric Sòria l'ha qualificat com "l'heterodox valencià que diu més coses d'interès per pàgina que conec".

1 Biografia

2 Obres

3 Referència

4 Enllaços externs

1. Biografia

Josep J. Conill nasqué a Castelló el 1961, en una família de classe mitjana. Va estudiar l'Educació General Bàsica i el Batxillerat al col·legi dels escolapis de Castelló. Des de l'adolescència es va sentir atret per la literatura i la sociologia del llenguatge, d'ençà que als catorze anys va llegir *Renaixença al País Valencià* de Manuel Sanchis Guarner i *Conflicte lingüístic valencià* de Rafael Lluís Ninyoles. Més tard va estudiar la carrera de Filologia a la Universitat de València, llicenciant-s'hi en Filologia Hispànica. Des del curs 1986-87 exerceix com a professor de Batxillerat a l'IES "Vicent Castell Domènech" de la seva ciutat natal. Els seus articles han aparegut en revistes com *Llengua i ús*, *Treballs de Sociolingüística Catalana*, *Noves SL*, *Caplletra*, *Ribalta*, *Boletim da Academia Galega da Língua Portuguesa* o l'argentina *Estudios Catalanes*. Part de la seva producció ha estat traduïda al portuguès.

Entre els anys 1993 i 2001 va formar part del Seminari de Sociologia de València, dirigit per [Lluís V. Aracil](#), on va entrar en contacte amb el també sociolingüista [Ernest Querol](#). El 2003, convidat per l'Associação de Amizade Galiza-Portugal i el professor [Xavier Vilhar Trilho](#), va impartir a la Faculdade de Ciências Políticas de la Universitat de Santiago de Compostel·la el seminari [Senso comum e comunidade de sentido: rumo a un tratamento libertário da complexidade sociolinguística](#). Posteriorment, el 2006 va exercir com a professor associat de la Universitat Jaume I de Castelló, dedicació que va abandonar de seguida per continuar la seva recerca en solitari fins avui.

2. Obres

2.1. Assaig de temàtica sociolingüística

(2004) Coeditor amb Ângelo Cristóvão del llibre de Lluís V. Aracil *Do Latim às Linguas Nacionais: Introdução à História Social das Linguas Europeias*. Santiago de Compostel·la: Associação de Amizade Galiza-Portugal. El text editat es complementa amb un llarg apèndix (p. 141 -215), integrat per l'assaig "[Dizer o sentido: Uma aproximação à sociologia de Lluís V. Aracil](#)", a més d'una completa bibliografia general de la producció araciliana.

(2007) *Del conflicte lingüístic a l'autogestió. Materials per a una sociolingüística de la complexitat*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Ha col·laborat amb Raquel Casesnoves, Eva Codó i Joan Pujolar en l'elaboració del volum [Sociolingüística](#), coordinat per Maite Puigdevall i publicat com a recurs electrònic per la Universitat Oberta de Catalunya (UOC, codi mòdul PID_00184482).

(2012) *Entre Calimero i Superman: Una política lingüística per al català*. Barcelona: El Tangram.

2.2. Assaig de crítica cultural

(2008) *Submarins de butxaca: Impertinències sobre la societat, el llenguatge i els déus*. Lleida: Pagès.

2.3. Edicions literàries

(2012) Maximia Alloza, *Obra valenciana completa*, vol I. Edició i estudi introductori a cura de Josep J. Conill. Castelló de la Plana: Ajuntament de Castelló.

2.4. Poesia

(2002) *Desposseïció*. Lleida: Pagès.

(2011) *La nit en blanc*. València: Denes.

2.5. Referències

Pere Martínez Barreda, “Do Latim às Línguas Nacionais: Introdução à História Social das Línguas Europeias”. *Noves SL* (desembre del 2004). Consultable en línia, en traducció portuguesa d'António Gil Hernández: <http://www.lusografia.org/amizadegp/recensao-pmb.htm>

Joan Solà, “Araciliana (1, 2 i 3)”. Sèrie d'articles apareguts al llarg de tres setmanes successives al suplement cultural del diari *Avui*. Consultables en línia: http://www.josepconill.cat/images/stories/informacio/6_ressenyes_sobre_la_meva_produccio/ressenya_de_joan_sola.pdf.

Joan Solà, “El noruec”. *Avui*, 31-I-2008. Reproduït a Joan Solà, *Plantem cara: Defensa de la llengua, defensa de la terra*, Barcelona, Edicions de La Magrana, 2009, 306-307. En línia: http://multimedia.elpunt.cat/pdf/08/0131/080131sup_a006.pdf.

Guillem Calaforra, “Presentació de *Del conflicte lingüístic a l'autogestió: materials per a una*

sociolingüística de la complexitat, i Submarins de butxaca, de Josep J. Conill”. Consultable en línia: <http://www.uv.es/~calaforr/>.

António Gil Hernández, “Uma proposta cívica: autogestão da língua 'própria'”. *Boletim da Academia Galega da Língua Portuguesa*, núm. 2 (2009), 295-304. Consultable en línia: http://www.josepconill.cat/images/stories/informacio/6_ressenyes_sobre_la_meva_produccio/ressenya_d_antonio_gil_hernandez.pdf.

Amadeu Viana, ““Submarins de butxaca”, de Josep J. Conill”. *Revista de Catalunya*, núm. 244 (novembre 2008), 51-59. Consultable en línia: http://www.josepconill.cat/images/stories/informacio/6_ressenyes_sobre_la_meva_produccio/ressenya_d_amadeu_viana.pdf.

Enest Querol, “El tangram d’en Conill”. Pròleg al llibre *Entre Calimero i Superman: Una política lingüística per al català*. Consultable en línia: <http://www.eltangram.com/extra/entre-calimero-i-superman-proleg/>.

Enric Sòria, “Heterodoxos valencians” (*El País*, “Quadern”, 19-II-2013). Consultable en línia: http://ccaa.elpais.com/ccaa/2013/02/19/quadern/1361302960_409779.html.

Maria Lladós "Per una política lingüística més participativa" (*Lletres*, núm. 58, abril-maig 2013). Consultable en línia: http://www.lletres.cat/sumari/index.php?cont=article&article_id=606.

Enric Iborra, "Pensar contra els límits: un assaig de Josep J. Conill sobre la dinamització de l'ús del català" (al blog *La serp blanca*, 27-IV-2013). Consultable en línia: <http://laserpblanca.blogspot.com.es/2013/04/pensar-contra-els-limites-un-assaig-de.html>

3. Enllaços externs

[Del llenguatge, la societat i altres passions. Pàgina personal de Josep J. Conill](#). Recull una informació completíssima de la seva trajectòria a més de la pràctica totalitat dels articles que ha publicat en revistes, mostres de la seva obra literària i ressenyes dels seus llibres.

6.3. Antoni Ferrando

Antoni Ferrando és professor de la Universitat de València i ha escrit molts llibres i articles sobre la història, la cultura i la llengua del País Valencià. La seva voluntat és col·laborar en la

reconstrucció de la memòria història i cultural del seu país i amb aquest objectiu ha publicat tant estudis monogràfics com estudis d'edicions d'obres. Ha estudiat els inicis de la creació del valencià i l'obra d'il·lustres filòlegs valencians, com Sanchis Guarner, Colon, Josep Giner, i literats, com Blasco Ibáñez, Ausiàs March, Joanot Martorell.

1. Obra

(1977) *Una codificació policèntrica però convergent* (en col·laboració con Manuel Sanchis Guarner, Jaume Pérez Montaner y Alfons Guirau), en *Congrés de Cultura Catalana. Àmbit de Llengua*. València, Fundació Congrès de Cultura Catalana, p. 1-8. [Reproducido en "Saó", 64 (1983), 20-21].

(1988) *Presente y futuro de la normalització lingüística en el País Valencià*, en "Revista de Filología Románica", III (1985), 35-45. [Reproducido en *Las lenguas románicas tras la Constitución de 1978*, Granada, Universidad de Granada ("Colección Romania", 1), 35-45].

(1986) *El País Valencià: una recuperació lingüística inviable?*, en "L'Ullal. Revista d'història i cultura", 9, 31-36 [Basado en el artículo ya citado *Presente y futuro de la normalització lingüística en el País Valencià*].

(1986) *La normalització toponímica al País Valencià*, en *Actes del X Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica, I d'Onomàstica Valenciana*. València, Universidad de Valencia y Consejería de Administración Pública de la Generalitat Valenciana, 511-516. [Reproduit en "Societat d'Onomàstica. Bulletí interior", XXIV (1986), 511-516].

(1988) *Vint-i-cinc anys de conflicte lingüístic al País Valencià (1962-1987)*, en Rafael Alemany (ed.), *Els processos de normalització lingüística a l'Estat espanyol actual*. Alicante, Ayuntamiento de Benidorm y Universidad de Alicante, 181 - 203.

(1990) *Per un model de llengua en el pla fonètic*, en A. Ferrando (ed.), *La llengua oral en els mitjans de comunicació. Actes de les Jornades sobre la Llengua Oral als Mitjans de Comunicació Valencians (València, 1987)*. València, Institut de Filologia Valenciana y Universidad de Valencia, 51-64.

(1991) *Les perspectives de normalització lingüística del País Valencià*, en Joan Martí i Castells (eds.), *Procesos de normalització lingüística: l'extensió de l'ús social i la normativització*.

Barcelona, Columna, 103-137.

(1992a) *Observacions onomàstiques i sociolingüístiques al "Misteri d'Elx"*, en "Saó", 12 (octubre, 1992), 17-19.

(1992b) *El català nord-occidental i la proposta d'estàndard oral de l'IEC*, en *Jornades de la Secció Filològica de l'IEC a Lleida* (1 al 2-V-1991). Barcelona-Lleida, Institut d'Estudis Catalans e Instituto de Estudios Ilerdenses, 63-70.

(1993) *Panorama d'història de la llengua* (en col·laboració con Miquel Nicolás). Valencia, Tàndem Edicions (Colecció "Base de dades", 3), 224 pp. [Segunda edición: Valencia, Tàndem Edicions, 1997].

(2003a) *De la tardor medieval al Renaixement: breu radiografia d'una mutació sociolingüística i cultural a través dels Viciàns lletraferits*, en *Miscel·lània homenatge a Rafael Martí de Viciàns en el V Centenari del seu naixement 1502-1582*. Valencia, Ayuntamiento de Burriana y Generalitat Valenciana. Direcció General del Llibre, Arxius i Biblioteques, 21-35.

(2003b) *De la tardor medieval al Renaixement: aspectes d'una gran mutació sociolingüística i cultural a través dels Viciàns*, en "Caplletra", 34, 31-54.

(2005) *Les Regles d'esquivar vocables: una qüestió d'història cultural, de filologia i de sociolingüística històrica*, en "Estudis Romànics", XXVII, 227-234.

(2006) *Percepció i institucionalització de la norma lingüística entre els valencians: panorama històric*, en A. Ferrando y M. Nicolás (eds.), *La configuració social de la norma lingüística a l'Europa llatina*, Alicante, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 189-251.

(2010) *De Xarq al-Andalus a Regne de València. La situació lingüística i sociolingüística a les terres valencianes al segle XIII*, en G. Colón y L. Gimeno eds., *La llengua catalana en temps de Jaume I*. Castelló, Universitat Jaume I, 97-144.

(2011a) *La gènesi romana d'una norma lingüística catalana de segle XV: les Regles d'esquivar vocables o mots grossers o pagesívols, "fetes" per Jeroni Pau*, en Alfonsina De Benedetto y Ines Ravasini eds., *Traduzioni e continuità di tradizioni. Valencia a Bari, Lecce, Pensa Multimedia*, 39-64.

(2011b) *Història de la llengua catalana* (con Miquel Nicolás), Barcelona, Editorial UOC.

6.4. **Brauli Montoya**

Brauli Montoya Abat (1956) és doctor en Filologia catalana. Ha especialitzat la seva recerca en l'àmbit de la [sociolingüística](#). Actualment, centra la seva tasca en el tema de la interrupció i revernacularització de la transmissió lingüística intergeneracional, i l'estudi de la llengua col·loquial del passat en situació de substitució lingüística. La seva trajectòria docent culmina amb una càtedra del Departament de Filologia Catalana a la Universitat d'Alacant. Dels seus llibres i articles publicats, *Variació i desplaçament de llengües a Elda i a Oriola durant l'edat moderna* es va fer amb el Premi Prat de la Riba de l'IEC.

1. Biografia

2. Obra

3. Enllaços externs

1. Biografia

Brauli Montoya va néixer a [Novelda](#) (País Valencià) l'any 1956. Va estudiar Filologia catalana a la Universitat de Barcelona (1979) i es va doctorar en Filosofia i lletres (secció de Filologia catalana) a la Universitat d'Alacant (1985) amb la tesi *De sociolingüística històrica: canvi lingüístic en curs i desplaçament de llengües a l'extrem meridional de la llengua catalana*.

Forma part de les entitats acadèmiques i professionals següents: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (des de 1999) (IIFV) i Institut d'Estudis Catalans, Secció Filològica (des de 2002) (IEC); així com de l' *Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (des de 1982) (AILLC), de la *Societat Catalana de Sociolingüística* (des de 1991) (SOCS) i de la Xarxa Cruscat (Coneixements, Usos i Representacions del català) des que va ser creada (2004) (IEC).

Participa (2013) en el següents grups de recerca:

- *Gramática del catalán moderno (1501-1833)*, de la convocatòria del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport de l'Estat espanyol, dirigit per Josep Martines, de la Universitat d'Alacant (ref^a: FFI 2012-37103, 2013-2015).

•Sociolingüística: Planificació lingüística i educació (des de 08/07/2007). Grup de la Universitat d'Alacant dirigit per Josep M. Baldaquí.

•Traducció de clàssics valencians a llengües europees. Estudis literaris, lingüístics i traductològics comparats (des de 13/10/2008). Grup de la Universitat d'Alacant dirigit per Vicent Martines.

Pel que fa a la docència, és catedràtic del Departament de Filologia Catalana a la Universitat d'Alacant.

2. Obra

(1986) *Variació i desplaçament de llengües a Elda i a Oriola durant l'Edat Moderna*. Alacant: Diputació Provincial.

(1989) "Un repte per a la lingüística històrica: copsar la llengua parlada del passat". *Caplletra*, 6, 71-88.

(1989) *Sociolingüística*. València: Universitat de València (Coautoria: F. Gimeno).

(1989/90) *La interferència lingüística al sud valencià*. València: Generalitat Valenciana.

(1992) "Per una recerca de la llengua parlada en català". *Miscel·lània Joan Fuster*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat / Universitat de València / Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, vol. V, 391-417.

(1995a) "L'observació del canvi fonològic en el català balear". M.T. Turell (ed.): *Sociolingüística de la variació*. Barcelona: Promocions i Publicacions Universitàries, 1995, 165-219.

(1995b) "Historical sociolinguistics: a current trend of research". *Catalan Review*, IX/2, 291-315. Washington/Barcelona (Coautoria: M. R. Hernández, F. Gimeno).

(1995c) *Alacant: la llengua interrompuda*. València: Denes editorial.

(1996) "Tipologia de parlants en una comunitat de parla amb interrupció de la transmissió lingüística intergeneracional". *Caplletra*, 21, 1-23.

(1999) "La reconstrucció de la llengua oral a partir de la literatura popular escrita dels segles XVIII

al XX". *Actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, II, 147-170.

(2000) *Els alacantins catalanoparlants: una generació interrompuda*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

(2002) "Un capítol de la repressió sobre el català en la instrucció escolar: la *Carta Orden* rebuda a Oriola el 1787". *Estudis de llengua i literatura catalanes/XLV. Miscel·lània Joan Veny I*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 237-277.

(2003a) "L'oriolà: una varietat siscentista de la llengua catalana". *Actes del Dotzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, volum III, 7-54.

(2003b) "La atrofia en lenguas inmigradas. El caso del catalán de los mallorquines en La Argentina". (Coautoria: A. Jofre), *Estudios Catalanes*, I [Santa Fe, Argentina], 95-108.

(2006a) *Normalització i estandardització*. Alzira: Bromera / Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.

(2006b) *Història de la llengua catalana en un territori de frontera: Petrer (Vinalopó Mitjà)*. Alacant / Petrer: Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant / Centre d'Estudis Locals del Vinalopó / Ajuntament de Petrer.

(2009): "Phonological features of attrition. The shift from Catalan to Spanish in Alicante". James N. Stanford & Dennis R. Preston (eds.), *Variation in indigenous minority languages*. Amsterdam / Philadelphia: Benjamins, 211-227.

(2010) "La legitimació possible al País Valencià". *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 20, 211-227.

3. Enllaços externs

[Web del Departament de Filologia catalana de la Universitat d'Alacant](#)

[Web de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana](#)

[Web de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans](#)

6.5. Joan Pujolar

Joan Pujolar (Olot, 1964) és un **sociolingüista** català, és llicenciat en Filologia Anglogermànica i en Filologia Catalana. La seva recerca es focalitza en entendre què facilita o dificulta l'ús de la llengua catalana en contextos de diversitat, és a dir, en situacions on s'utilitzen altres llengües a més del –o en lloc del– català, o en grups socials que no tenen el català com a llengua habitual. Així, els contextos que ha estudiat han estat: 1) el món de l'empresa; 2) grups d'estudiants on es parlaven les dues llengües; 3) colles de joves de barris barcelonins amb predomini de l'ús del castellà; 4) immigrants magribins i subsaharians i, actualment, 5) el turisme cultural. Aquest darrer focus surt de l'àmbit estrictament català per incorporar una perspectiva comparativa sobre el desenvolupament de nous productes turístics per part de minories lingüístiques arreu del món. De fet, els dos darrers objectes d'estudi conformen aspectes del que s'ha anomenat globalització o mundialització, un procés que transforma les bases polítiques i econòmiques que han fonamentat les identitats lingüístiques nacionals en l'època moderna. La comprensió d'aquestes profundes transformacions s'ha convertit actualment en el seu focus d'interès principal i ja ha començat a fer contribucions a nivell internacional a la literatura incipient que hi ha sobre el tema.

1. Biografia

2. Obra

3. Enllaços externs

1. Biografia

Joan Pujolar nasqué a Olot l'any 1964. Va estudiar Filologia Anglogermànica i Filologia Catalana a la Universitat Autònoma de Barcelona. El seu focus d'interès ha estat orientat cap a la **sociolingüística** ja des dels seus estudis de Filologia catalana. Per aquest motiu, va cursar estudis de postgrau sobre el tema a l'estranger en una època en què a Catalunya no hi havia oferta en aquest àmbit. Va estudiar Master of Arts in Language Studies a la Faculty of Social Sciences, Lancaster University (UK) i es va doctorar amb la tesi *The identities of "la penya": voices and struggles of young working-class people in Barcelona* a la mateixa universitat. L'objectiu de la seva recerca era entendre els processos mitjançant els quals les persones opten per parlar una llengua en determinades situacions i construeixen un sentit d'identitat a partir de les llengües. Aquest interès el

va conduir a incorporar un enfocament interdisciplinari que incorpora models teòrics i metodològics d'altres camps i disciplines (**Pragmàtica**, l'**Anàlisi de la Conversa** i l'**Anàlisi del discurs**) per a estudiar l'ús quotidià del llenguatge en situacions reals.

Les primeres publicacions van despertar interès a nivell internacional per la manera com plantejava les interrelacions entre diverses formes d'identitat en els grups de joves barcelonins, especialment la forma com el **gènere** i la classe social conformaven les actituds lingüístiques. Es podria dir que desenvolupa una “sociolingüística de les mobilitats” en els termes que el sociòleg **John Urry** ha descrit: la necessitat de repensar els nostres conceptes en un món caracteritzat per múltiples formes de mobilitat que posen en qüestió els punts de referència que fins ara teníem sobre pertinença, identitat i territori. Les seves aportacions s'utilitzen habitualment a Nord-Amèrica en cursos de grau i de postgrau i el 2004 va ser invitat a formar part del Comitè Executiu de l'Associació Internacional sobre Gènere i Llengua i, més tard, del Consell Editorial de la nova revista ***Gender and Language***. Com que les divisions de gènere són un aspecte fonamental i universal de l'organització social, i després de veure la productivitat de la perspectiva de gènere en diversos estudis, ha incorporat aquest punt de vista a tots els meus projectes de recerca.

Un altre aspecte en el que ha provat de contribuir, amb menys ressò fins ara, és en l'emergència de nous enfocaments dins l'àmbit de la lingüística que parteixin del caràcter intrínsecament social, situat i dialògic de l'enunciat. Va ser dels primers que aplicaren les idees de Mikhail Bakhtin sobre multiplicitat de veus i interdiscursivitat a l'anàlisi del discurs bilingüe, tot presentant-ho com un exemple concret d'heteroglòssia. En aquesta línia, ha escrit alguns treballs teòrics sobre dialogisme i sobre el concepte de gèneres verbals que contribueixen a unes tendències innovadores i suggeriments que fan èmfasi en conceptes com “**indexicalitat**” i “**performativitat**” en l'estudi de les pràctiques lingüístiques.

Quant a la docència, ha estat professor associat al departament de Filologia catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona (1996-1998) i Professor propi de la Universitat Oberta de Catalunya des de 1998.

Des de 2009 dirigeix el grup emergent “Llengua, cultura i identitat en l'era global”, reconegut per l'AGAUR. Així mateix, forma part del consell editorial del “Journal of Sociolingüistics”, la revista de referència en aquest àmbit.

Des de març de 2013 és president de la Societat Catalana de Sociolingüística, societat filial de

2. Obra

2.1. Llibres

(2006) Llengua, cultura i turisme: perspectives a Barcelona i a Catalunya. Barcelona: Turisme de Barcelona. DL. B-22.493-2006.

(2001) *Gender, heteroglossia and power. A sociolinguistic study of youth culture*. Berlin: Mouton de Gruyter.

(1997) *De què vas, tio?* Barcelona: Editorial Empúries. [84-7596-543-1].

2.2. Articles en revistes acadèmiques (amb peer review)

Pujolar, Joan, and Isaac González (2012) 'Linguistic "mudes" and the de-ethnicization of language choice in Catalonia'. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. DOI: 10.1080/13670050.2012.720664. ISSN 1367-0050 / 1747-7522

(2010) Immigration and language education in Catalonia: Between national and social agendas. *Linguistics and Education* 21: 229-243. <http://dx.doi.org/10.1016/j.linged.2009.10.004>.

2.3. Capítols de llibre

Joan Pujolar and Kathryn Jones (2011) Literary tourism: new appropriations of landscape and territory in Catalonia. In Alexandre Duchêne, Monica Heller *Language in Late Capitalism. Pride and Profit*. London: Routledge. 93-115. ISBN: 978-0-415-88859-2.

(2007) Bilingualism and the nation-state in the post-national era. Dins Heller, Monica (ed.) *Bilingualism: A Social Approach*. Palgrave advances. Basingstoke: Palgrave Macmillan. 71-95. ISBN: 1-4039-9678-4.

3. Enllaços externs

[Web de l'equip docent i investigador de la Universitat Oberta de Catalunya](#)

6.6. Joaquim Torres

Joaquim Torres i Pla (Barcelona, 1946) és **sociolingüista**. Va ser un dels fundadors del Grup Català de Sociolingüística (actual SOCS-IEC), que va presidir des de l'any 2007 al 2013. Ha centrat la seva recerca en la demolingüística, amb diverses recopilacions sobre els estudis **demoscòpics** de la llengua catalana. Així mateix, ha treballat en el camp de la transmissió lingüística intergeneracional i ha coordinat l'anàlisi de les Enquestes d'Usos Lingüístics de Catalunya i Andorra efectuades els anys 2003 i 2004.

1. Biografia

2. Obra

1. Biografia

Joaquim Torres i Pla (Barcelona, 1946) és sociolingüista. El 1974 va ser un dels fundadors del Grup Català de Sociolingüística, que avui es denomina Societat Catalana de Sociolingüística. Poc temps després fou coordinador de l'Àmbit de Llengua del Congrés de Cultura Catalana. El 2011 va pronunciar la lliçó inaugural de la Universitat Catalana de Prada d'aquell any. Al llarg del període 2007-2013 va ser president de l'esmentada Societat Catalana de Sociolingüística, que durant el seu mandat va esdevenir societat filial de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). És membre del Consell Consultiu de la Xarxa CRUSCAT, organisme que s'ocupa de la recerca sociolingüística a l'IEC, i coordinador d'una de les àrees d'aquesta xarxa. També forma part del Comitè Editorial de la revista *Treballs de Sociolingüística Catalana*.

Ha investigat sobretot en el camp de la **demolingüística**. Així, ha fet treballs sobre les enquestes sociolingüístiques, ha participat en l'explotació de les dades lingüístiques de la majoria dels censos que s'han fet a Catalunya i ha intervingut en l'anàlisi dels resultats de diverses enquestes sociolingüístiques efectuades en diferents territoris de llengua catalana. Ha analitzat, entre altres, la transmissió lingüística intergeneracional, els canvis dels usos lingüístics durant la vida de les persones, l'evolució sociolingüística del conjunt de l'àrea de llengua catalana i la situació sociolingüística tan de Catalunya com d'Andorra.

2. Obra

2.1. Llibres

Joaquim Torres, Jaume Farràs i F. Xavier Vila (2000) *El coneixement del català. 1996. Mapa sociolingüístic de Catalunya. Anàlisi sociolingüística de l'Enquesta Oficial de població de 1996*. Generalitat de Catalunya, Publicacions de l'Institut de Sociolingüística Catalana

(2005) (coordinador) *Estadística sobre els usos lingüístics a Catalunya 2003. Llengua i societat a Catalunya en els inicis del segle XXI*, Generalitat de Catalunya, Secretaria de Política Lingüística

(2006)(coordinador) *Enquesta sobre els usos lingüístics a Andorra 2004. Llengua i societat a Andorra en els inicis del segle XXI*, Generalitat de Catalunya, Secretaria de Política Lingüística

2.2. Alguns treballs

(2005) (coordinador) *Estadística sobre els usos lingüístics a Catalunya 2003. Llengua i societat a Catalunya en els inicis del segle XXI*, Generalitat de Catalunya, Secretaria de Política Lingüística

(2009) “La situació demolingüística als territoris de llengua catalana”, ponència presentada al *Simposi Internacional sobre el Català al Segle XX. Balanç de la situació i perspectives de futur*, octubre 2007, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 11-36.

(2011a) “El català al món i a Andorra”, ponència presentada als *4rts Debats de Recerca 2009 de la Societat Andorrana de Ciències: la llengua catalana i Andorra*, setembre 2009, Societat Andorrana de Ciències i Institut d'Estudis Catalans, 184-206

(2011b) “Catalan Language Immersion in Context”, dins *It inTransit, eurocatalan newsletter, issue 6, winter 2011, Catalan in the Classroom*, editorial. Edició on-line

(2011c) Capítol 4 “La transmissió lingüística intergeneracional” dins *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008: anàlisi. Volum I. Les llengües a Catalunya: coneixement, usos, transmissió i actituds lingüístics*, Biblioteca Tècnica de Política Lingüística. Dades i Estudis, 8, Edició on-line penjada a la web de la DGPL

6.7. Amadeu Viana

Amadeu Viana (València, 1958) és catedràtic de Filologia catalana a la Universitat de Lleida. Es va llicenciar en Filologia romànica (Universitat de València, 1982) i es va doctorar amb una tesi sobre

sintaxi catalana (Universitat de Barcelona, 1987). Ha centrat la seva activitat de recerca en l'anàlisi del discurs i la història de les idees sociolingüístiques. Ha estudiat la història social i cognitiva del diàleg, l'establiment de les categories recursives en el llenguatge i la retòrica, la pragmàtica de la cortesia, i la polèmica del racionalisme i el relativisme.

1. Biografia

2. Obra

3. Enllaços externs

1. Biografia

Va néixer a València l'any 1958. Es va doctor en Filologia catalana a la Universitat de Barcelona (1987) i es va llicenciar en Filologia romànica a la Universitat de València (1982). Actualment, és catedràtic d'universitat. Ha desenvolupat la seua tasca docent i investigadora sobre l'anàlisi del discurs i la història de les idees sociolingüístiques. Ha estat professor visitant a la Universitat Catòlica de Lovaina, a la Universitat Federico II de Nàpols i la Universitat de Califòrnia a Berkeley.

Entre els autors catalans, ha publicat estudis sobre [Joan Fuster](#), [Josep Pla](#), o [Joan Brossa](#). És autor (i traductor) del recull de lectures *Aspectes del pensament sociolingüístic europeu* (Barcelona, 1995), i dels estudis aplegats a *Raons relatives* (Lleida, 1997), així com de l'assaig *Acròbates de l'emoció* (Tarragona, 2004), sobre l'humor, el sentit i la conversa. És membre de l'Associació Internacional de Pragmàtica (IPrA) i de l'Associació Internacional d'Estudis d'Humor (ISHS). Estudiós de les idees filològiques del napolità Giambattista Vico, ha publicat amb Silvia Caianiello, del CNR d'Itàlia, *Vico nella storia della filologia* (Nàpols, 2004). En el terreny català, ha estudiat l'obra de Joan Lluís Vives.

Així mateix, ha treballat sobre la retòrica i els problemes filològics del Renaixement. A partir de 2010 ha estat reunint materials per comparar les idees de G. Vico i Ch. S. Peirce, a propòsit de l'evolució del llenguatge.

2. Obra

2.1. Llibres

(1995) *Aspectes del pensament sociolingüístic europeu*. Barcelona: Barcanova.

(1997) *Raons Relatives*. Lleida: Universitat de Lleida.

2.2. Edició de textos

(2002) CICERÓ *De la vellesa. De l'amistat*. Traducció d'Antoni Febrer i Cardona. Edició de Maria Paredes i Amadeu Viana. València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.

2.3. Pròlegs i capítols de llibre

(2001) “Ahora empieza la historia. Interdependencia y géneros difusos en Vico”. A: HIDALGO-SERNA, Emilio, MARASSI, Massimo, SEVILLA, Jose M., i VILLALOBOS, José (eds.): *Pensar para el nuevo siglo. Giambattista Vico y la cultura europea*. Nàpols: Città del Sole, vol. III, 1149-1166.

(2004) “A los pies de gigantes. Notas sobre la emergencia del ars critica”. A: CAIANIELLO, Silvia, i VIANA, Amadeu (eds.): *Vico nella storia della filologia*. Nàpols: Guida, 17-51.

2.4. Articles en revistes

(1992) “The Use of Latin: the Social Construction of Sociolinguistics”. *Sintagma*, núm. 4, p. 23-34.

(2000) “J. L. Vives: De Communionem rerum. Teologia i utopia”. *Studia Philologia Valentina*, núm. 4.1, 237-260.

2.5. Resenyes

(1998) “Josep Solervicens: El diàleg renaixentista”. *Llengua & Literatura*, núm. 9, 543-547.

(1999) “Els Marges: un quart de segle”. *Serra d'Or*, núm 479, 19-22.

3. Enllaços externs

[Perfil d'Amadeu Viana San Andrés](#)

6.8. [Xavier Vila](#)

Xavier Vila (Esplugues de Llobregat, 1966) és un sociolingüista català, llicenciat en Filologia catalana per la Universitat de Barcelona i doctorat en Lingüística per la Vrije Universiteit Brussel.

La seva recerca s'ha centrat en l'anàlisi dels factors que expliquen la producció del llenguatge en contextos socials multilingües postindustrials, amb un èmfasi especial en el cas del català i altres idiomes europeus mitjans. De plantejaments eclèctics i interdisciplinaris, ha adoptat una notable varietat d'enfocaments, que van des de la **demolingüística** a l'**etnografia**, l'anàlisi de les ideologies lingüístiques i l'estudi dels fenòmens de **contacte de llengües**. Vila ha investigat els efectes de la política lingüística i la gestió en entorns **multilingües**, amb una especial atenció als contextos educatius. També ha dirigit diversos estudis sobre el canvi lingüístic i la implantació de les innovacions terminològiques en els usos tant interpersonalment com formals.

1. Biografia

2. Obra

3. Enllaços externs

1. Biografia

Francesc Xavier Vila i Moreno va néixer a Esplugues de Llobregat l'any 1966 i es va formar a cavall entre Barcelona i l'Alt Empordà. Llicenciat en Filologia catalana a la Universitat de Barcelona (1989), es va doctorar en Lingüística per la Vrije Universiteit Brussel (1996) amb la tesi "When Classes Are Over. Language Choice and Language Contact in Bilingual Education in Catalonia".

En l'actualitat és professor titular de *Sociolingüística catalana* i llengua catalana del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona i director del Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació (CUSC UB) des de l'abril del 2010, del qual havia estat anteriorment secretari. També fou el primer director de la Xarxa CRUSCAT ([Coneixements, Representacions i Usos del català](#)) de l'Institut d'Estudis Catalans entre 2004 i 2009, moment en què esdevingué membre del Consell Permanent de la institució. En el pla de la docència, dirigeix el màster en Assessorament Lingüístic, Gestió del Multilingüisme i Serveis Editorials (ALGMSE) i el postgrau en Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme (PLGM) de la Universitat de Barcelona des de la seva creació. Sociolingüista molt actiu, és membre dels consells de redacció de la Revista de Llengua i Dret i de Treballs de Sociolingüística, i ho va ser del consell de redacció de Sociolinguistic studies (2007-2010). Va ser vocal de la junta del Grup Català de Sociolingüística i Coordinador de la Comissió "Coneixement i Ús" del Consell Assessor de la Llengua del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. L'any 2013 va rebre el Premi Jaume Camp

de recerca en sociolingüística atorgat per l'Institut d'Estudis Catalans i Òmnium Cultural del Vallès Oriental. És col·laborador habitual del diari Ara.

2. Obra

Xavier Vila s'ha aproximat a la recerca sociolingüística des de perspectives teòriques i metodològiques diverses, sempre connectades amb l'estudi de la gestió lingüística adreçada a garantir la sostenibilitat de la diversitat idiomàtica en contextos de llengües mitjanes i/o minoritzades. En aquest sentit, els seus treballs han anat convergint cap a la proposta d'un model de comprensió del fet lingüístic en tant que integrat per quatre grans vèrtexs —el sistema de la llengua, les pràctiques lingüístiques, els coneixements idiomàtics i les ideologies i representacions— autònoms però estretament interrelacionats (Vila 2012).

Els treballs de Vila poden organitzar-se seguint un seguit de línies de recerca:

Des d'una perspectiva demolingüística, Vila ha analitzat el comportament de les parelles lingüísticament mixtes i s'ha encarregat d'explorar a fons els coneixements i els usos lingüístics de diversos estudis oficials, com ara el padró de Catalunya del 1996 i el de la vall d'Aran del mateix any, l'Enquesta dels Usos Lingüístics de Catalunya 2003 i la d'Andorra 2004, així com l'Enquesta dels Usos Lingüístics de la Població 2008 de Catalunya. Igualment, va coordinar l'equip d'investigadors que van fer aflorar els problemes de validesa del cens del 2010 (Vila [coord.] 2005). Vila ha esmerçat considerables esforços a explicar com es duu a terme i quin es l'estat actual del procés de bilingüització de la població catalana, ha analitzat la relació i la validesa de variables com la llengua habitual, i ha contribuït a consolidar la demolingüística com a camp de recerca amb entitat pròpia (veg. Vila [ed.] 2009).

En el terreny de la sociolingüística educativa, Vila s'ha dedicat essencialment a analitzar els resultats del model lingüístic escolar en la transformació de les pràctiques lingüístiques espontànies. En aquest sentit, ha realitzat diversos estudis sobre els usos lingüístics observat, entre els quals destaca tant la seva tesi (Vila 1996) com el Projecte Llengua i Ús, fet en col·laboració amb el Departament d'Ensenyament de la Generalitat, i que van permetre constatar que l'escola en català no transformava la norma de convergència al castellà (Vila i Vial 2003). En aquests treballs, innovadors en la mesura que introduïen les tècniques de les xarxes socials l'estudi del multilingüisme social, Vila ha anat posant en qüestió la validesa del constructe *àmbit d'ús* a l'hora d'analitzar la realitat sociolingüística catalana. D'ençà del 2007 Vila mena un projecte d'anàlisi

longitudinal de tipus pànel (el Projecte RESOL) centrat a analitzar com evolucionen al llarg de l'educació secundària els comportaments (interpersonals i de consum cultural), els coneixements, l'autoconfiança i les ideologies lingüístiques a Catalunya, la Franja, Mallorca i el nord del País Valencià (Bretxa i Vila 2012, Vila i Salvat [ed.] 2013).

L'anàlisi de les polítiques lingüístiques ha estat també objecte de treball preferent de Vila. En aquest sentit, destaca l'impuls que va donar, des de la direcció de la Xarxa CRUSCAT, a l'elaboració del primer Informe sobre la situació de la llengua (Pons i Vila 2005), així com diverses publicacions centrades en l'estudi de les polítiques lingüístiques d'arreu dels territoris de llengua catalana, amb especial atenció a les polítiques lingüístiques educatives (Vila 2008, Vila 2012). En aquest terreny, ha descrit les polítiques lingüístiques i els discursos com a *integracionistes* (Vila 2005).

Vila ha estat innovador a l'hora d'abordar l'estudi de la implantació terminològica potenciant l'aplicació a la terminologia de conceptes i tècniques provinents de la sociolingüística micro i macro (Vila [dir.] 2006). Al seu treball, a banda de plantejar un model metodològic aplicat al mesurament de la implantació de les innovacions lingüístiques, introdueix la noció del que denomina les *comunitats d'usuaris* que ha estat rebut amb interès en contextos com Quebec i Irlanda.

A partir dels 2000, Vila ha fet una aposta significativa per desenvolupar una línia de sociolingüística comparada que permeti entendre el sistema mundial de llengües, superi la dicotomia entre llengües majoritàries i minoritàries i emmarqui adequadament el paper de les polítiques estatals en el context de la globalització. En aquest sentit, Vila va tenir un paper capdavanter en el Projecte de llengües mitjaneres realitzat des del CUSC amb suport de la Casa de les Llengües – Linguamón (Vila [ed.] 2013 i Vila i Bretxa [eds.] 2013). També va ser el responsable a Catalunya del Projecte Language Rich Europe del British Council i la Comissió Europea (2010-2013).

Els treballs de Vila han abordat també d'altres camps, com ara el dels fenòmens de contacte de llengües, on ha mesurat empíricament el contacte entre català i castellà (Vila 1996); l'anàlisi de la gestió del plurilingüisme en institucions complexes, com l'estudi del Parc Científic de Barcelona (Vila, Coajon i Bretxa 2012); o l'anàlisi de les ideologies lingüístiques, on ha treballat amb els discursos sobre la legitimació de les tries lingüístiques en el camp de la música pop-rock (Vila i Boix 2003).

Format en la intersecció entre les sociolingüístiques catalana, nord-americana i europea, als treballs

de Vila hi reverberen influències molt diverses que van de Lluís Vicent Aracil fins a Joshua A. Fishman, d'Einar Haugen i Heinz Kloss a Hugo Baetens Beardsmore, passant per Colin Baker, Kit Woolard, Pierre Bourdieu, Robert L. Cooper, Monica Heller o Marie McAndrew. Vila ha treballat molt sovint en equip amb sociolingüistes del país com Joaquim Torres, Emili Boix, Albert Fabà, Eva Pons o Llorenç Comajoan, i ha parat una atenció molt especial a promoure la consolidació de les noves fornades de sociolingüistes. En aquest sentit, s'han format al seu costat diversos investigadors de trajectòria reconeguda com ara Mireia Galindo, Carles de Rosselló, Makiko Fukuda, Natxo Sorolla i Vanessa Bretxa.

2.1. Llibres

Vila, F. Xavier i Vanessa Bretxa (ed.) (en premsa) *Lingua Academica. Language Policy and Language management in Higher Education*. Bristol, UK: Multilingual Matters.

Vila, F. Xavier (ed.) (2013a) Survival and Development of Language Communities: Prospects and Challenges. Bristol, UK: Multilingual Matters.

Vila, F. Xavier i Eulàlia Salvat (ed.) (2013b) *Noves immigracions i llengua*. Barcelona: MRR Editorial

Vila i Moreno, F. Xavier (ed.) (2012) Posar-hi la base. Usos i aprenentatges lingüístics en el domini català. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Vila i Moreno, F. Xavier (dir.) (2009) Estudis de demolingüística. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Vila i Moreno, F. Xavier (dir.), Marina Nogué Pich, i Ignasi Vila i Moreno (2007) *Estudis d'implantació terminològica. Una aproximació en l'àmbit dels esports*. Vic; Barcelona: EUMO Editorial; TERMCAT Centre de Terminologia.

Vila i Moreno, F. Xavier, Emili Boix-Fuster i Núria Alturo (a cura de) (2006a) Integrar, des de la fragilitat? Societats plurilingües davant els reptes de les immigracions multilingües: Suïssa, Brussel·les, Luxemburg, Quebec i Catalunya. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Torres, Joaquim (coord.), F. Xavier Vila i Moreno, Albert Fabà, Vanessa Bretxa i Riera, Natxo

Sorolla, i Miquel Àngel Pradilla (2006b) *Enquesta sobre els usos lingüístics a Andorra 2004. Llengua i societat a Andorra en els inicis del segle XXI*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Vicepresidència, Secretaria General de Política Lingüística.

Pons, Eva i F. Xavier Vila i Moreno (2005a) Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003-2004). Barcelona: Observatori de la Llengua.

Torres, Joaquim (coord.), F. Xavier Vila i Moreno, Albert Fabà, Vanessa Bretxa, i Miquel Àngel Pradilla Cardona (2005b). *Estadística sobre els usos lingüístics a Catalunya 2003. Llengua i societat a Catalunya en els inicis del segle XXI*. Barcelona: Secretaria General de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya.

Vila i Moreno, F. Xavier (coord.), Joan Melià Garí, Joaquim Torres i Pla, Brauli Montoya Abat, and Sorolla Vidal (2005c) Les dades lingüístiques del cens de l'any 2001: alguns dubtes i limitacions. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Boix i Fuster, Emili i F. Xavier Vila i Moreno (1998) *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel.

2.2. Articles, capítols i col·laboracions

Bretxa, Vanessa, i Vila i Moreno, F. Xavier (2012a) "Els canvis sociolingüístics en el pas de primària a secundària: el projecte RESOL a la ciutat de Mataró." *Treballs de Sociolingüística Catalana* 22, 93-118.

Vila i Moreno, F. Xavier (2012b) "Algunes bases per a la recerca sociolingüística en sentit ampli." A: Vila i Moreno, F. Xavier (ed.) (2012c) Posar-hi la base. Usos i aprenentatges lingüístics en el domini català. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 11-24.

Vila i Moreno, F. Xavier i Mireia Galindo (2012d). Sobre la història i l'extensió de la norma de convergència lingüística a Catalunya. Dins: Vila i Moreno, F. Xavier (ed.) (2012). Posar-hi la base. Usos i aprenentatges lingüístics en el domini català. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 31-45.

Vila i Moreno, F. Xavier, Bretxa i Riera, Vanessa i Comajoan i Colomé, Llorenç (2012e) "Llengües i globalització en el món de la recerca: els coneixements i els usos lingüístics al Parc Científic de

Barcelona”. *Caplletra*. Revista Internacional de Filologia 52, 35-64.

[Vila i Moreno, F. Xavier \(2011\) "La recerca sociolingüística educativa escolar als països de llengua](#)

[Galindo Solé, Mireia i F. Xavier Vila i Moreno \(2009c\) “Els factors explicatius dels usos lingüístics informals entre l’alumnat català: llengua inicial, xarxes socials, competència i llengua vehicular d’ensenyament.” *Noves SL Hivern*.](#)

Vila i Moreno, F. Xavier (2008a) [“Language-in-education policies in the Catalan language area: models, results and challenges.” *AILA Review* 21:31-48.](#)

Vila i Moreno, F. Xavier (2008b) “Catalan in Spain.” A: *Multilingual Europe: Facts and Policies* edited by G. Extra and D. Gorter. Berlin: Mouton de Gruyter, pag. 157-183.

Vila i Moreno, F. Xavier (coord.) (2006) “La potenciació de la llengua entre infants i joves: del coneixement a l’ús (Conclusions de la comissió ‘Coneixement i ús de la llengua’).” A: [Conclusions del Consell Assessor de la Llengua a l’Escola](#). Barcelona: Departament d’Educació i Universitats, Generalitat de Catalunya, 103-143

Vila i Moreno, F. Xavier, Sarah Cassel, Núria Busquet Isart, Joan -Pau Callejón i Mateu, Toni Mercadal Moll, and Josep Soler Carbonell (2007) [“Sense accents? Les contradiccions de l’estàndard oral en els doblatges catalans de pel·lícules d’animació.” *Revista de Llengua i Dret*, 47:387-413.](#)

Vila i Moreno, F. Xavier i Boix, Emili (2003) La legitimació de les tries lingüístiques en el camp musical juvenil a Catalunya. A: Departament de Cultura, *Actes del 2n Segon Congrés Europeu sobre Planificació Lingüística*. Andorra la Vella, 14, 15 i 16 de novembre de 2001. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, 351-368.

3. Enllaços externs

[Blog de F. Xavier Vila](#)

[Web personal de F. Xavier Vila](#)

[Web de F. Xavier Vila al Departament de Filologia Catalana](#)

7. Recapitulació

D'una banda, pel que fa als conceptes, catorze són les entrades que hem proposat amb la fi d'augmentar la presència de contingut relacionat amb la sociolingüística. Vam partir de l'entrada que ja hi havia per al terme “sociolingüística” i els onze conceptes que hi apareixen esmentats i que compten amb el seu espai a la Viquipèdia. Amb la nostra aportació, hem col·laborat amb el procés de divulgació i de maduració de la perspectiva sociolingüística en el camp de la lingüística catalana i de l'estudi de la llengua en diferents nivells d'especialitat.

Termes clau de la disciplina tractada como “contacte de llengües”, “interposició lingüística”, “lleialtat lingüística”, etc. no apareixien en l'enciclopèdia virtual en català. Amb aquest treball hem salvat un buit important pel que fa a la relació entre la Viquipèdia i la sociolingüística.

La proposta de publicació de les entrades sobre aquests termes ha tingut una bona acceptació pel consell editor i ja es poden consultar com indiquen els enllaços que hem afegit en els epígrafs del cinquè apartat.

D'altra banda, respecte als autors, del llistat de deu sociolingüistes catalans que, en un inici, ens vam proposar, tan sols set han estat inclosos en el treball. Els motius per excloure'n alguns d'ells, com Albert Brachandell, és la seva voluntat expressa de no formar part del projecte Viquipèdia. Més endavant, altres autors que ja havíem inclòs en la nostra proposta, també van manifestar la mateixa opinió (Amadeu Viana i Guillem Calaforra). En altres casos, com el de Miquel Nicolàs o el d'Antoni Ferrando, no van donar resposta a la nostra petició de col·laboració, de tal manera que en el primer cas no hem inclòs l'entrada i en el segon, com es pot observar, no es tan completa com la resta per manca d'informació. Cap d'aquests autors, doncs, són presents encara ara a l'enciclopèdia virtual. Encara que cap d'ells ha expressat explícitament les seves raons, ens podem aventurar a pensar que el fet que sigui una enciclopèdia col·lectiva amb un sistema de col·laboració i control ben diferent del de les enciclopèdies tradicionals imposa una barrera important entre ella i el món acadèmic i científic. Tot i així, la resta (Joaquim Torres, Josep Conill, Xavier Vila, Brauli Montoya i Joan Pujolar) han acceptat i col·laborat com a font d'informació imprescindible per dur a terme aquesta segona part de la nostra tasca.

La nostra experiència, com a estudiant i docent, ens indica que la Viquipèdia és una eina totalment assimilada en la nostra societat. Malgrat que el seu prestigi no sigui encara el de les enciclopèdies tradicionals, l'ús que se'n fa és molt elevat, com mostren el nombre d'articles que s'hi publiquen i la

popularitat de la qual gaudeix. El dilema, doncs, és evident. Atès l'èxit del projecte, quin és l'actitud que ha de mantenir el món acadèmic? Aquest treball és una aposta per aconseguir, tot seguint les regles que imposa la direcció de la Viquipèdia, que el contingut que hi trobem sigui el més objectiu, científic i fiable possible. Cal, doncs, pensar més enllà i fer entre tots que la Viquipèdia en català sigui una font rigorosa, per això, és important que d'ara endavant la tasca que hem iniciat amb aquest treball sigui continuada tot aportant més termes, quan això sigui necessari, i actualitzant les entrades ja publicades. A més a més, és interessant aprofitar el recurs de l'enciclopèdia virtual com un recurs didàctic -aquest TFC n'és un exemple ben clar- que vinculi, d'una manera definitiva, la sociolingüística i l'ensenyament de la llengua.

Bibliografia

Aracil, Ll. V. (1982). *Papers de sociolingüística*. Barcelona: La Magrana.

Aracil, Ll. V. (1983). *Dir la realitat*, Barcelona: Ed. Països Catalans.

Aracil Ll.V. (2008). “Educació i sociolingüística”, A: *Treballs de sociolingüística catalana*. Barcelona: IEC, 2, 45 <<http://revistes.iec.cat/index.php/TSC/article/view/5762/10860> >

Bastardas, A. (1996). *Ecologia de les llengües. Medi, contactes i dinàmica sociolingüística*. Barcelona: Proa.

Bibliografia selectiva consultable al Centre de Documentació de la Direcció General de Política Lingüística Transmissió lingüística intergeneracional (2000-2011) <http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Docs%20del%20Centre%20de%20Documentacio/Bibliografies%20selectives/Arxiu/Selec_TransmissioII.pdf> Conjunt d'obres ressenyades relatives al tema de la transmissió lingüística intergeneracional [darrera actualització: 04-09-2012]

Boix, E.; Vila, X. (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Edicions Ariel.

Cotano, À. (2000). *Les llengües minoritzades d'Europa*. València: Contextos (3 i 4) (tres i quatre).

Ferrando, A.; Nicolàs, M. (2002). “La situació actual de la comunitat lingüística catalana. Dels reconeixements institucionals espanyols (1983) als nostres dies”. Materials de l'assignatura *Història de la llengua II*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.

Fishman, J. A. (1971). *The Sociology of language: an interdisciplinary social science approach to language in society*. Dins J. A. Fishman. *Advances in the Sociology of language*. La Haia: Mouton.

Gari, J. (1990). *El bilingüisme segons Aracil*. Anuari de l'Agrupació Borrianenca de Cultura: revista de recerca humanística i científica, núm.1, p. 55-68. [Document en línia: <http://repodoc.uji.es/xmlui/handle/10234/4955?show=full> i <http://www.raco.cat/index.php/AnuariABC/article/view/140364>]

- Giles, H; Johnson, P. (1987). "Ethnolinguistic identity theory: a social psychological approach to language maintenance". A: *International Journal of the Sociology of Language*, 68, 69-99.
- Gómez Molina, J. R. (2000). "Consecuencias del contacto de lengua", *¿Cómo se comenta un texto coloquial?* València: Grupo Valesco. Ariel Practicum.
- Gumperz, J. J. (1971). *Language in Social Groups*. Stanford: Stanford University Press.
- Hymes, D.; Gumperz, J. (eds.) (1972). *Directions in Sociolinguistics*. Nova York: Holt, Rinehart and Winston.
- Hockett, C. F. (1958). *A Course in Modern Linguistics*. Nova York: Macmillan.
- Junyent, C. (1999). "El català: una llengua en perill d'extinció?". *Revista d'Igualada*, 1. [<http://www.scgenealogia.org/catalunya/catala/catalaperill.htm>]
- Labov, W. (1983). *Modelos lingüísticos*. Madrid: Ediciones Cátedra. Traducción José Miguel Marinas Herreras. Títol original: *Sociolinguistic Patterns*.
- Lamuela, X. (1994). *Estandarització i establiment de les llengües*. Barcelona: Edicions 62.
- Mas, A.; Montoya, B. (2011). "La transmissió lingüística del català: estat de la qüestió i avaluació analítica", *Treballs de sociolingüística catalana*, núm 21, p. 95-103.
- Mollà, T.; Viana, A. (1989). *Curs de sociolingüística*. Alzira: Bromera.
- Muysken, P. (1984). "Linguistic dimensions of language contact. The state of the art in interlinguistics", *Revue Québécoise de Linguistique*, vol. 14, 1, p. 49-76.
- Pradilla, M. À. (1999). *La llengua catalana al tombant del mil·leni*. Barcelona: Empúries.
- Pradilla, Miquel Àngel (2003). "Les representacions del variacionisme en l'àmbit de la llengua catalana. Transferències i transaccions", a Noves S.L., *Revista de sociolingüística*, 3. [<http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm03tardor/docs/pradilla.pdf>]
- Prats, M.; Rafanell, A.; Rossich, A. (1990). *El futur de la llengua catalana*. Barcelona: Empúries.
- Pujol, J. (1995). *Què representa la llengua a Catalunya?* Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Pujolar, J. (2002). "Panorama de la sociolingüística". A: Pujolar, Joan *Sociolingüística catalana*. Barcelona: Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya.
- Querol, E. (2006). *Cap on va la sociolingüística feta als Països Catalans?* II Jornada Filològica. Cap a on va la sociolingüística catalana? Organitzada per l'Associació d'Amics del Professor Antoni M. Badia i Margarit. 20 d'octubre 2005. Institut d'Estudis Catalans, Biblioteca Filològica, LVI.
- Rajend, M. (ed.) (2001). *Concise encyclopedia of sociolinguistics*. Amsterdam/Nova York/Oxford:

Shannon; Singapur/Tòquio: Elsevier.

Rovira, M. (2007). “El multilingüisme, un valor emergent”. *Noves SL. Revista de sociolingüística*. Generalitat de Catalunya. [<http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm07tardor-hivern/docs/rovira.pdf>]

Ruiz, F.; Sanz, R.; Solé, J. (2001). *Diccionari de sociolingüística*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

Torres, J. (2007). “L'ús familiar i la transmissió lingüística intergeneracional”, a Ernest Querol (coord.), *Llengua i societat als territoris de parla catalana a l'inici del segle XXI. L'Alguer, Andorra, Catalunya, Catalunya nord, la Franja, Illes Balears i Comunitat Valenciana*. Barcelona: Secretaria de Política Lingüística. Generalitat de Catalunya.

Torres, J. (2011). “La transmissió lingüística intergeneracional” a *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008: anàlisi. Volum I. Les llengües a Catalunya: coneixements, usos, transmissió i actituds lingüístics*. Barcelona: Direcció General de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya.

Vallverdú, F. (1996). *Velles i noves qüestions sociolingüístiques*. Barcelona: edicions 62.

Viladot, M.A. (1992). “Percepció de la vitalitat etnolingüística i identitat social”. *Treballs de sociolingüística catalana* 10, 125-129.

Weinreich, U. (1953). *Languages in contact*. The Hague- París: Mouton. Traducció catalana: (1996) *Llengües en contacte*. Alzira: Bromera.

Woolard, K. (1989). *Doibletalk: Bilingualism and the politics of ethnicity in Catalonia*. Stanford: Stanford University Press [En català: *Identitat i contacte de llengües a Barcelona*. Barcelona: Edicions de la Magrana, 1992]

Recursos en línia:

- El bloc elaborat com a treball de curs d'aquesta assignatura per Catalina Massanet Ferrer:

<http://recursosonlineasociolinguistica.wordpress.com/category/uncategorized/>

(Última consulta: 14 d maig de 2013).

- Cercador d'articles i paraules clau de NOVES SL:

<http://www6.gencat.cat/llengcat/scripts/noves/FormulariCriteris.asp>

(Última consulta: 14 d maig de 2013).

[-Treballs de sociolingüística catalana](#) (ISSN 0211-0784) és l'anuari de la Societat de Sociolingüística de Catalana (SOCS), antic Grup Català de Sociolingüística, especialitzada en sociolingüística catalana. El primer número va aparèixer l'any 1977.

Cercador d'articles i paraules clau DE TOTES LES REVISTES AMB ACCÉS OBERT:

<http://www.raco.cat/index.php/TSC/issue/view/4008>

